

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Bakalářská práce

2021

Jiří Klečka

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

**Zápisník zahraničních zpravodajů v Českém rozhlase:
Dokument**

Bakalářská práce

Autor práce: Jiří Klečka

Studijní program: Žurnalistika

Vedoucí práce: Jana Gulda

Rok obhajoby: 2021

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ...

Jiří Klečka

Bibliografický záznam

KLEČKA, Jiří. *Zápisník zahraničních zpravodajů v Českém rozhlase: Dokument.* Praha, 2021. Bakalářská práce. UNIVERZITA KARLOVA. Vedoucí práce Jana Gulda.

Rozsah práce: 70 090 znaků

Abstrakt

Tato praktická bakalářská práce *Zápisník zahraničních zpravodajů v Českém rozhlasě: Dokument* se zaměřuje, jak název napovídá, na jeden z nejstarších pořadů Českého rozhlasu, kterým je Zápisník zahraničních zpravodajů, vysílaný od roku 1955. V teoretické části popisují historii zahraniční redakce Českého rozhlasu, která stojí za tvorbou Zápisníku a popisují události a osoby, které redakci a Rozhlas formovaly. Ty následně utvářely podobu Zápisníku. Výčet jsem začal od prvního radiového vysílání na našem území z roku 1923 a ukončil ho o 70 let později, kde už ve svobodné České republice vzniká Radiožurnál.

V této práci jsou zahrnuty i specifika práce zahraničních zpravodajů, protože ti byli hlavními autory příspěvků v Zápisníku. Z několika studií a článků jsem se snažil popsat současné problémy zahraničních zpravodajů a nastínit některé možné trendy v budoucnosti.

V neposlední řadě obsahuje teoretická část detailní popis práce v Rozhlase a tvorbu příspěvků pro čistě zvukové médium se zaměřením na tvorbu rozhlasového dokumentu.

Samotnému Zápisníku se pak věnuje mnou vypracovaný rozhlasový dokument, který se na základě výpovědi pamětníků a jeho současných tvůrců snaží mapovat historii pořadu a přiblížit posluchači způsob jeho tvorby a přípravy.

Abstract

This practical bachelor's thesis *Zápisník zahraničních zpravodajů v Českém rozhlasu: Dokument* (Journal of foreign correspondents: The documentary) is focused, as the title suggests, on one of Czech Radio's oldest programs, which is broadcasted since 1955. In the theoretical part I cover the history of Czech Radio's foreign editorial office, which brought the Journal into being and I delineate the events and individuals who formed the radio and the editorial office. Those people subsequently designed the image of the Journal. I commenced the enumeration from the first radio broadcast on our territory in 1923 and ended it 70 years later, where *Radiožurnál* was already being established in the free Czech Republic.

The body of the work also consists of the specifics of foreign correspondents' work, because they were the main authors of contributions in the Journal. From several studies and articles, I have endeavoured to portray current problems of foreign correspondents and outline potential trends in the future.

Finally yet importantly the theoretical part contains thorough portrayal of the work in the Radio and the production of contributions for solely sound medium with the focus on the creation of a radio documentary.

Devoted to the Journal itself is a radio documentary prepared by me, which, based on statements from witnesses of historical events and its current creators tries to map the history of the program and familiarize the listener to the method of its creation and preparation.

Klíčová slova

Zápisník zahraničních zpravodajů, Český rozhlas, Zahraniční redakce Českého rozhlasu, rozhlasový dokument

Keywords

Journal of foreign correspondents, Czech radio, Czech Radio's foreign editorial office, radio documentary.

Title/název práce

*Jurnal of foreign correspondants in Czech radio: Radio documentary
Zápisník zahraničních zpravodajů v Českém rozhlasu: Dokument*

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval jedinečné vedoucí mé práce Janě Guldě, která mě doprovázela na trnité cestě až do jejího úplného cíle. Paní Gulda mi poskytla kontakty a zprostředkovala nesčetná setkání, bez kterých by tato bakalářská práce nemohla vzniknout.

V neposlední řadě patří také můj dík všem ochotným a obětavým respondentům, kteří si na mě v této nelehké době, zmítané pandemií a všudypřítomnou nejistotou, udělali čas a podělili se se mnou o jejich poznatky a zkušenosti. Také samozřejmě paní Ivaně Zuranové, která mi poskytla všechny archivní materiály, tolik potřebné pro tvorbu dokumentu.

A moje tisíceré díky samozřejmě také patří mé skvělé mamince, která mi byla celý život oporou a nebylo tomu jinak ani při práci na tomto dokumentu.

Z celého srdce,

Díky

Obsah

Obsah	1
Úvod	2
Specifika rozhlasové práce	3
Vymezení žánru	4
Rozhlasový dokument.....	4
Tvorba rozhlasového dokumentu.....	6
Historie zahraniční rozhlasové redakce od Radiojurnálu po Radiožurnál	8
Typologie příspěvků a reportáží v Zapisníku zahraničních zpravodajů	20
Specifika práce zahraničního zpravodaje	21
Zdůvodnění odklonu od schválené teze.....	23
Závěr.....	24
Použitá literatura.....	25
Teze bakalářské práce.....	29

Úvod

Zápisník zahraničních zpravodajů je jedním z nejstarších pořadů na našem území. Vysílá se od roku 1955 a zažil tak velkou část událostí, které formovaly Československo a později i Českou republiku. Pořadu se budu podrobně věnovat v praktické části bakalářské práce, pro kterou jsem si zvolil formát rozhlasového dokumentu. V teoretické části bych tak rád nastínil, jaká specifika a náležitosti má tvorba pro rozhlasové vysílání. Dále bych chtěl definovat rozhlasový dokument jako takový a zjistit jak a z čeho je tvořen.

V další kapitole bych rád představil důležité události a osobnosti v Československém a Českém rozhlasu, které podobu Zápisníku zahraničních zpravodajů formovaly. V této kapitole bych taky rád představil, jaký měly některé dějinné události našeho státu vliv na tehdejší Rozhlas a tím pádem i na jeho zaměstnance a pořady. V této části bych se chtěl zaměřit především na zahraniční redakci Rozhlasu. Na několika místech bych proto rád představil způsob a formu, jak tato redakce referovala o světově důležitých událostech.

V neposlední řadě bych v této práci rád prozkoumal současnou podobu práce zahraničního zpravodaje. A trendy s tímto zaměstnáním v budoucnosti spojené.

Specifika rozhlasové práce

V knize Zpravodajství v médiích definuje Josef Maršík specifika tvorby rozhlasového zpravodajství. Podle mého názoru se ale tato pravidla a zákonitosti vztahují na kompletní rozhlasovou práci a tvorbu. Tedy i na tvorbu dokumentů nebo zpracovávání takzvaných proudových příspěvků, nespádajících čistě jen pod zpravodajství.

Z principu je rozhlasové sdělení předáno posluchači pouze zvukovou cestou.¹ Akusticko-auditivní princip, tedy to, že cokoli nelze předat zvukem, je v rozhlase nesdělitelné, není vždy důsledně respektovaný fakt.² Při auditivním příjmu obsahu také probíhá jeho zpracování jinak, než je tomu například u čtení nebo sledování audiovizuálního obsahu. Podle výzkumů, které Maršík cituje, je poslech rozhlasové zpravodajské relace náročnější na myšlenkové procesy, než televizní a novinové zprávy. To je nejspíš zapříčiněno menší kapacitou sluchové recepce (oproti zrakovému vnímání). Samostatný zvuk je často nespádajícím definovatelný.³ Bez kontextu se může například výbuch zdát v rádiu obrovský, ve skutečnosti se ale jednalo o explozi petardy, zesílenou v postprodukci. Proto je třeba těžko specifikovatelné zvuky uvádět a vysvětlovat.

Většina lidí poslouchá rádio kulisově. To znamená, že poslechu nevěnují maximální pozornost, a často při něm vykonávají nějakou další aktivitu.⁴ Na kulisový poslech reaguje rozhlas například vysíláním proudových magazínových pořadů. Takovému poslechu se musí přizpůsobit i přednes a forma vysílání. V rádiu jsou složité, komplikované a hlavně složené věty rušivé a matoucí. Je tedy preferovaný srozumitelný jazyk, s krátkými větami a v hovorové mluvě.^{5 6} Důležité je také vyhnout se některým spisovným jazykovým prostředkům, expresivním nebo profesním výrazům, jak je definuje Ústav pro jazyk český⁷. O formě a obsahu jazyka použitého ve vysílání mluví například Kodex Českého rozhlasu. Ten doslova říká:

„Slovní formulace užitě hlasateli, moderátory a redaktory ve vysílání by se měly vyhýbat frázím, klišé nebo jinému zplošťování obsahu jazyka. Při sdělování informace nelze uplatňovat dobově populární výrazy či obraty na úkor přesnosti a věcnosti obsahu informace.“⁸

Pozornosti může u rozhlasu napomáhat rytmus, intonace a dynamika mluveného projevu. Moderátor, zprávař nebo tvůrce příspěvku tak může pomocí těchto prostředků vytvořit citové zabarvení nebo dramatičnost v předávané informaci nebo díle.⁹

¹ LÁBOVÁ, Alena a Barbora OSVALDOVÁ. Zpravodajství v médiích. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0248-2, s. 61.

² Tamtéž, s. 62.

³ Tamtéž.

⁴ RUSS-MOHL, Stephan. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Přeložil Hana BAKIČOVÁ. Praha: Grada, 2005. ISBN 8024701588. s.141

⁵ Tamtéž.

⁶ LÁBOVÁ, Alena a Barbora OSVALDOVÁ. Zpravodajství v médiích. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0248-2, s. 65.

⁷ *Internetová jazyková příručka* [online] (2008–2021). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Cit. 26. 4. 2021. < <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=891> >.

⁸ Kodex Českého rozhlasu schválený Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky usnesením č. 1368 ze dne 5. 11. 2004, [online]. [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: <https://rada.rozhlas.cz/kodex-ceskeho-rozhlasu-7722382>

⁹ LÁBOVÁ, Alena a Barbora OSVALDOVÁ. Zpravodajství v médiích. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0248-2, s. 62.

Vymezení žánru

Rozhlasový dokument

Podle praktické encyklopedie žurnalistiky je dokument svědectví nebo doklad podávající důkazy o osobách, jevech, událostech nebo době.¹⁰ Stejně jako v jiných žurnalistických útvarech by měly být informace v dokumentu ověřené minimálně ze dvou nezávislých zdrojů. Dokument vyžaduje podle encyklopedie zobrazování skutečnosti přímou a konkrétní svědeckou výpovědí. Tu by měl doprovázet autentický zvukový nebo obrazový záznam, kde se autorský záměr ukazuje především při vybírání faktů a rozkrývání vztahů a souvislostí.¹¹

Stanley Field má na dokument (ať rozhlasový nebo televizní) dva zásadní tvůrčí požadavky. A to, aby měl jednak samostatnou výpovědní hodnotu, tedy aby nemusely být divákovi nebo posluchači určité části dokumentu samostatně přepravěny. Za druhé Field po dokumentu požaduje základ na faktech.¹²

Encyklopedie dále rozděluje tvorbu dokumentů podle tří základních postupů:

- 1) Autentické natáčení neopakovatelných událostí, do nichž by autor neměl zasahovat ani je upravovat
- 2) Rekonstrukce nebo inscenace dopodrobna prozkoumaného jevu či události, a to bez deformace autentičnosti jevu nebo zkreslení jeho pravdivosti
- 3) Skládání několika archivních materiálů, tento postup většinou slouží k novému pohledu na historické události¹³

¹⁰MARŠÍK in OSVALDOVÁ, Barbora a Jan HALADA. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-76-1, s. 48.

¹¹ Tamtéž.

¹² HANÁČKOVÁ, Andrea. *Český rozhlasový dokument a feature v letech 1990-2005: Poetika žánrů*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2010. ISBN 978-80-86928-79-1, s. 37.

¹³ Tamtéž.

Pod termín rozhlasový dokument spadá podle Evy Ješutové několik podžánrů, které zachycují autentické zvukové svědectví.¹⁴

- 1) Rozhlasové pásmo, které s jistou uměleckou stránkou informuje posluchače o nějakém jevu nebo faktu. Rozděluje se dále na umělecké pásmo, které více dbá na estetickou formu a na publicistické pásmo, jehož hlavním úkolem je prezentovat posluchači informace. Podle encyklopedie žurnalistiky je pásmo tvořeno především z montáží několika slovesných a hudebních části do jednoho celku.¹⁵ Josef Maršík ve svém výběrovém slovníčku termínů slovesné rozhlasové tvorby definuje pásmo jako „*svébytný původní rozhlasový žánr, ležící na rozhraní mezi publicistikou a uměleckou tvorbou. Jeho témata jsou aktuální společenské jevy, vyjádřené jak žurnalistickými prostředky, tak také uměleckými metodami, jež však jsou dominujícím publicistickému či dokumentárnímu záměru.*“¹⁶
- 2) Rozhlasová feature je útvar podobný pásmu, liší se od něj například způsobem stříhu nebo mírou objevenosti. Podle Evy Ješutové hledá feature nové formy obsahu, pásmo se drží tradičních postupů. Z mnou nastudované literatury vyplývá, že rozdíly mezi pásmem a feature jsou spíše minimální. Zatímco pásmo je serióznější publicistický žánr, feature může obsahovat hudbu nebo jiné umělecké a dramatické formy. Andrea Hanáčková také tvrdí, že „*feature je většinou spojen s výrazným autorským postojem a individualitou.*“¹⁷ Jak ale několik současných autorů rozhlasových dokumentů řeklo Andree Hanáčkové, všichni respektují všechny tři pojmy, jak feature, tak pásmo i dokument a většina z nich používá ten termín, který mají víc zažitý. To dokládá i názor Josefa Maršíka, podle kterého by žánry neměly být absolutně neměnné modely, ale spíš předlohy, podle kterých by tvůrci měli téma zpracovat.¹⁸
- 3) Portréty jsou představením a popisem života a díla některé známé historické či současné osobnosti. Podle Russe Mohla by se portrét dal charakterizovat jako reportáž, zaměřená na konkrétní osobu.¹⁹ V současnosti je jedním z portrétových pořadů v Českém rozhlasu segment nesoucí stejné jméno popisovaného žánru. Tedy Portréty, které se na vlnách Rozhlasu objevují pravidelně od roku 2004.²⁰ Portréty se ale nemusí zabývat pouze osobnostmi. Důkazem toho je pořad Českého rozhlasu Dvojky, Příběhy slavných značek, který funguje na stanici od roku 2019.²¹

¹⁴ JEŠUTOVÁ, Eva. *99 významných tvůrců rozhlasových dokumentů*. Praha: Radioservis, 2013. ISBN 978-80-87530-31-3, s. 6.

¹⁵ OSVALDOVÁ, Barbora a Jan HALADA. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-76-1, s.

¹⁶ MARŠÍK, Josef, Zbyněk ČERNÍK, Roman STUPKA a Jitka ŠKÁPÍKOVÁ. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999. ISBN 80-238-5619-7, s. 19.

¹⁷ HANÁČKOVÁ, Andrea. *Český rozhlasový dokument a feature v letech 1990-2005: Poetika žánrů*. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, 2010. ISBN 978-80-86928-79-1, s. 51.

¹⁸ MARŠÍK, Josef, Zbyněk ČERNÍK, Roman STUPKA a Jitka ŠKÁPÍKOVÁ. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999. ISBN 80-238-5619-7, s. 32.

¹⁹ RUSS-MOHL, Stephan. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Přeložil Hana BAKIČOVÁ. Praha: Grada, 2005. ISBN 8024701588, s. 64.

²⁰ O pořadu Portréty. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2021-2-26]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/portrety-6504266/o-poradu>

²¹ O pořadu Příběhy slavných značek. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2021-2-26]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/pribehy-slavnych-znacek-7748913/o-poradu>

Tvorba rozhlasového dokumentu.

Tvorbě rozhlasového dokumentu předchází dobře zvolené téma, rešerše dostupnosti a obsáhlosti materiálů a samozřejmě hledání odpovídajících a vhodných respondentů²², ať se jedná o přímé účastníky události nebo o specialisty na téma zvolené autorem dokumentu.²³ U části dokumentů je také třeba nejprve prohledat archivy a vybrat z nich ty nejvhodnější materiály. Protože písemné, zvukové nebo obrazové podklady jsou zásadním zdrojem pro tvorbu dokumentu.²⁴ Tato část tvorby, která předchází nahrávání a kompletaci, spadá podle Josefa Maršíka do přípravné fáze realizace zvukového pořadu, jejím výsledkem je konkrétní realizační plán.²⁵ O druhé fázi zvukové realizace podle Maršíka pojednávám níže.

Jedním ze zdrojů dokumentu jsou také rozhovory, na ty je třeba se důkladně připravit.²⁶ Před nahráváním respondentů je důležité připravit si všechny otázky, a hlavně provést pečlivou rešerši. Každá otázka by měla rozhovor směřovat určitým směrem. Je důležité si předem rozmyslet, co se od respondenta potřebují dozvědět. Při vedení rozhovoru také není dobré pouze slepě číst otázky, ale doptávat se respondenta v závislosti na jeho odpovědích, popřípadě ho nechat přidat doplňující informace. V tomto ohledu je ale také důležité respondenta usměrnit, aby se vrátil k danému tématu, pokud při odpovídání výrazně vybočí. Jestliže se nejedná o elektronickou komunikaci, je vhodné také vybrat prostředí, ve kterém bude respondent nahráván tak, aby mu vyhovovalo a aby se v něm cítil příjemně.²⁷ Respondenti také často hýbou dějem dokumentu a posouvají ho dál. Jejich výpovědi mohou sloužit jako předěly mezi jednotlivými segmenty dokumentu. Vypovídající hodnotu může mít i bezprostřední autentická reakce respondentů na předložené fotografie nebo jiné dokumentární či archivní materiály. Pro dokument můžou být také vypovídající respondentovy poznámky k místu, o kterém mluví. Jeho výpověď a reakce mohou být autentičtější, pokud respondenta na zmíněné místo autor dovede. V takovém případě mohou mít svou roli i autentické zvuky v pozadí, specifické pro daná místa.²⁸

Nakonec jedna z nejtěžších částí tvorby, a to je samotná kompletace nasbíraných materiálů. Josef Maršík ji ve svém Výběrovém slovníčku termínů rozhlasové tvorby definoval jako fázi zvukové realizace pořadu. Ta je závislá na zkušenostech a profesionalitě autora.²⁹ Do dokumentu se z pravidla nikdy nevejde vše, a tak je třeba nahrané části autorsky sestříhat, upravit a poskládat do závěrečné podoby. Zde se nejvíce uplatňují role dokumentárního autorství, protože jen autor rozhoduje, co se ve výsledném díle objeví, nebo co se do něj musí naopak ještě přidat. Nakonec je to autor, který dokumentem hledá nové vztahy věcí a souvislostí a jehož interpretace vede

²²Radiotelevisione Italiana Spa. *Making a radio documentary: The trick is telling the story* [online]. Řím [cit. 2021-3-1]. Dostupné z: <http://www.rai.it/dl/siti/html/Making-a-radio-documentary-The-trick-is-telling-the-story-e54be308-50ff-474c-b8b0-6f6c92445ca3.html>

²³DVOŘÁKOVÁ, Ilona. *Rozhlasový dokument jako specifický formát na pomezí literatury, divadla, hudby a zvukového umění* [online]. Brno, 2013 [cit. 2021-03-26]. Available from: <https://theses.cz/id/58kfjt/>. Master's thesis. Masaryk University, Faculty of Arts. Thesis supervisor Mgr. Viktor Pantůček, Ph.D., s. 37.

²⁴HANÁČKOVÁ, Andrea. *Český rozhlasový dokument a feature v letech 1990-2005: Poetika žánrů*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2010. ISBN 978-80-86928-79-1, s. 37.

²⁵MARŠÍK, Josef, Zbyněk ČERNÍK, Roman STUPKA a Jitka ŠKÁPÍKOVÁ. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999. ISBN 80-238-5619-7, s. 32.

²⁶RUSS-MOHL, Stephan. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Přeložil Hana BAKIČOVÁ. Praha: Grada, 2005. ISBN 8024701588, s. 63

²⁷MUSIL, Jakub. *Současný rozhlasový dokument se zvláštním zřetelem k cyklu Příběhy 20.století*. 2016. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Maršík, Josef, s. 47.

²⁸Making a radio documentary: The trick is telling the story. *Radiotelevisione Italiana Spa* [online]. Řím [cit. 2021-3-1]. Dostupné z: <http://www.rai.it/dl/siti/html/Making-a-radio-documentary-The-trick-is-telling-the-story-e54be308-50ff-474c-b8b0-6f6c92445ca3.html>

²⁹MARŠÍK, Josef, Zbyněk ČERNÍK, Roman STUPKA a Jitka ŠKÁPÍKOVÁ. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999. ISBN 80-238-5619-7, s. 32.

posluchače nebo diváka k novým náhledům na věc.³⁰ Josef Maršík ve svém výběrovém slovníčku rozhlasových termínů definuje u kompozice díla ještě několik postupů podle typu a to na: *Chronologickou*, ta řadí dějové prvky podle toho, jak se staly (od nejstaršího po nejmladší). Na tu navazuje *kompozice retrospektivní*, která je jejím opakem a děj skládá od nejmladších událostí až po ty nejstarší. *Následná kompozice* řadí jednotlivé složky na základě stylové jednoty. *Příčinná kompozice* staví doprostřed vyprávění událost, a na ni vrství další doplňující informace. U *paralelní kompozice* můžeme pozorovat hned několik dějových linek, které se navzájem doplňují a rozvíjejí. V *rámcové kompozici* je zase začleněno několik dalších příběhů, které spadají do jednoho hlavního a doplňují ho. V neposlední řadě *řetězová kompozice* vrství a přidává další příběhy, které na sebe navazují jen volně.³¹

³⁰ MARŠÍK, Josef, Zbyněk ČERNÍK, Roman STUPKA a Jitka ŠKÁPÍKOVÁ. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999. ISBN 80-238-5619-7.

³¹ MARŠÍK, Josef, Zbyněk ČERNÍK, Roman STUPKA a Jitka ŠKÁPÍKOVÁ. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999. ISBN 80-238-5619-7, s. 16.

Historie zahraniční rozhlasové redakce od Radiojournalu po Radiožurnál

Pravidelné rozhlasové vysílání bylo na území Československa zahájeno 18. května 1923 ve Kbelích. O několik dní později byla 7. června 1923 založena společnost Radiojournal, československé zpravodajství radiotelefonické spol s r.o.³² Vysílání, které se alespoň trochu blížilo zahraničnímu zpravodajství na sebe nenechalo dlouho čekat. 3. září 1923 vysílá Radiojournal zprávy z domácí a zahraniční burzy. Ty měly vzbudit zájem o Rozhlas především u podnikatelů.³³ Zanedlouho poté přichází i první čistě zahraniční zpráva. Z listopadu roku 1923. Tehdy byl prezident Tomáš Garrigue Masaryk na návštěvě ve Francii a tamější rozhlasová stanice vysílala poselství francouzského prezidenta Alexandrea Milleranda. Radiojournal tehdy proslov vysílal se simultánním překladem a zprávu o něm přinesl dříve než ČTK.³⁴

V roce 1926, přesněji 6. září toho roku, vysílal Radiojournal první mezinárodní přenos. Tehdy se jednalo o projev tehdejšímu ministru zahraničí Edvarda Beneše z paláce Společnosti národů v Ženevě. Zprávy tehdy četli redaktoři ČTK.³⁵

V roce 1933 se Rozhlas stěhuje z Národního domu na Vinohradech na adresu Fochova 12. Na ulici dnes známou pod jménem Vinohradská.³⁶

Rozhlasová ročenka z roku 1939 pokrývá období od 1. ledna 1938 až do 15. března 1939. O okupaci referuje velmi diplomaticky: „*Dějinný zásah do osudů našeho státu během roku 1938 měl vliv na organizaci rozhlasové činnosti. Změnil ji radikálně v územním rozsahu, v národnostní pestrosti, v technické i hmotné podstatě a v osobním složení.*“³⁷ Nacistické Německo převzalo do správy mělnickou, brněnskou i moravskoslezskou rozhlasovou stanici hned po okupaci. Pobočka Praha II- Mělník se stala říšským vysílačem Protektorátu Böhmen und Mähren. Rozhlas podléhal oddělení kulturně politických záležitostí Úřadu říšského protektora. Všechny pořady byly nejprve ohlašovány německy a až poté česky a všechny pořady a texty byly samozřejmě předkládány k předběžné kontrole na cenzurním oddělení.³⁸

O roli Rozhlasu ve druhé světové válce bych se chtěl v této práci zmínit jen krátce. Nelze ale opomenout Františka Kocourka a jeho dnes už legendární reportáž z nacistické vojenské přehlídky na Václavském náměstí z 19. března 1939. Část o černé vráně vznášející se nad náměstím je veřejně známa, chtěl bych proto využít příležitosti a citovat několik vět, které jsou podle mého obdobně vypovídají o tehdejší situaci:

*„Bohužel německý spolupracovník mně listinu vzal, takže kromě konstatování vám nemohu říci, kdo ještě vedle členů vlády zasedl na tribunu. Je těžko odhadnout obecenstvo podle národnosti. Je těžko říci, jde-li o Němce nebo také o Čechy.“*³⁹

³² BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8, s. 178.

³³ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, s. 39-40.

³⁴ Tamtéž 41.

³⁵ Tamtéž 70.

³⁶ Tamtéž 102.

³⁷ *Rozhlasová ročenka: za období od 1. ledna 1938 do 15. března 1939*. [Praha]: Český rozhlas, [1939], s. 9.

³⁸ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8, s. 208.

³⁹ PACOVSKÝ, Jaroslav. *Na vlnách rozhlasu: (1923-1993)*. Praha: Český rozhlas, 1993, s. 60.

Kocourek se ve své reportáži velmi snažil nepopisovat vojenskou přehlídku a události okolo ní. Místo toho se mu povedlo zachytit v mnoha jinotajích atmosféru a pocity přihlížejících a stejně tak odhadnout motivy účastníků přehlídky. Jeho zařazení do historie zahraniční redakce Rozhlasu není úplně od věci. Jako reportér přihlížel například Mussoliniho pochodu na Řím nebo byl při plebiscitu v Sársku o připojení k německé Třetí říši.⁴⁰

Po dosazení cenzora do rádia byli obyvatelé Československa izolováni od světového vývoje. Zprávy přestali číst hlasatelé ČTK, tato povinnost přešla na rozhlasové zprávaře. Zároveň byli propuštěni všichni zaměstnanci neárijského původu.⁴¹

Už na jaře roku 1939 vznikaly v Rozhlase ilegální skupiny českých pracovníků. Ti se snažili šířit zprávy ze zahraničních rozhlasů a pokoušeli se udržet český charakter vysílání⁴² V době okupace fungovaly česky vysílající stanice i v zahraničí. Už od ledna roku 1939 se vysílalo česky z Polska a Moskvě.⁴³ 8. září 1939 začíná česky vysílat i londýnská BBC. Od 7. října téhož roku pak začíná fungovat i francouzské vysílání z Normandie. A konečně 24. února 1942 začíná vysílání Hlasu Ameriky, ze kterého mohli posluchači slyšet například skeče Jiřího Voskovce a Jana Wericha.⁴⁴

Na konci války mělo osvobození budovy Rozhlasu na Vinohradské třídě připadnout povstalecké skupině s názvem Bartoš, za pomoci policistů z Bartolomějské ulice. Povstání proti německým okupantům začala památná věta Zdenka Mančala v 6. hodin ráno v sobotu 5. května 1945, která zněla: „*Je sechs hodin*“. Rozhlas už pak vysílal jen v češtině.⁴⁵ ⁴⁶ První volání o pomoc Rozhlasu se z přijímačů ozvalo ve 12:33. Hlasatelé tam žádali četnictvo, policii a další ozbrojené dobrovolníky, aby přispěli na pomoc. Rozhlas při svém revolučním vysílání nepřetržitě informoval a motivoval povstalce. Revoluční vysílání skončilo 9. května v 19 hodin po proslovu profesora Otakara Matouška, který se stal prozatímním ředitelem Československého rozhlasu.⁴⁷ Po válce se Rozhlas věnoval především informační službě. Snažil se pomáhat obyvatelstvu a vládě při návratu do normálního života. 10. května 1945 vzniká první zpravodajství nezávislé na ČTK. Rozhlas i nadále od tiskové agentury přebíral informace, ale přidával k nim vlastní, získané svými reportéry. 16. září stejného roku vznikají první Rozhlasové noviny a stávají se tak hlavní zpravodajskou relací Československého rozhlasu. Byl to hodinový blok vysílaný od 19 hodin.

⁴⁰ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Českého rozhlasu*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1993, s. 12.

⁴¹ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, s. 165.

⁴² PACOVSKÝ, Jaroslav. *Na vlnách rozhlasu: (1923-1993)*. Praha: Český rozhlas, 1993, s. 75.

⁴³ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, s. 171.

⁴⁴ HERTL, David. „Zde Washington, Hlas Ameriky,“ ozvalo se poprvé 24. února 1942. *Český rozhlas* [online]. 26. 2021 [cit. 2021-3-27]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/zde-washington-hlas-ameriky-ozvalo-se-poprve-24-unora-1942-7775223>

⁴⁵ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, s. 176.

⁴⁶ KARLÍK, Martin. „Je sechs hodin.“ Před 75 lety začalo Pražské povstání. *Český rozhlas* [online]. 5. 2020 [cit. 2021-3-26]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/je-sechs-hodin-pred-75-lety-zacalo-prazske-povstani-8044689>

⁴⁷ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, s.178.

Důležitým milníkem rádiového zahraničního zpravodajství byly přenosy a vstupy z Norimberských procesů s válečnými zločinci. Při těch tehdejší zpravodaj František Gel, vlastním jménem Feigel, poslal zpět do Československa přes 800 reportážních vstupů a zpráv.⁴⁸ V Norimberku působil od 20. listopadu 1945 až do dubna roku 1946, kdy ho na postu střídá Miroslav Opt. Gel musel zprávy nejprve posílat přes New York, odkud do Prahy přicházely zkomolené. Gel ale objevil starý kabel, který vedl z Lisabonu do Vladivostoku právě přes Prahu. Doručování zpráv tak značně urychlil. Proces byl v Československu velmi sledovaný. Gel tehdy v noci z 15. na 16. října 1946 čekal a neposlal závěrečnou zprávu o procesu a popravách. Zůstal v soudní budově, zatímco ostatní novináři poslali závěrečné zprávy předem. Gel ještě během noci telefonoval do Rozhlasu nočnímu redaktorovi, aby nepouštěl zprávu do vysílání, že se něco děje. Do Rozhlasu volal znovu v půl sedmé ráno, aby oznámil, že Herman Göring spáchal ve své cele sebevraždu. Noc před jeho plánovanou popravou. Československý rozhlas byl tehdy jedním z prvních médií na světě, který o sebevraždě informoval.⁴⁹

Do roku 1947 měl Rozhlas zahraničního zpravodaje v Londýně, v Moskvě, v Bělehradě a ve Varšavě, kde působil Karel Hrabal, pozdější rozhlasový ředitel. Spolupracovníky měl Rozhlas i ve Vídni, Berlíně a v Paříži. Na začátku roku 1948 přibyli ještě zpravodajové ve Spojených státech a v západním Německu.⁵⁰

Velké změny přicházejí v Československém rozhlase poté, co se 25. února 1948 vrátil Klement Gottwald z Hradu. V Rozhlase museli kvůli kádrovým čistkám skončit mnozí nejtalentovanější redaktoři. Právě František Gel se čistkám vyhnul díky svým reportážím z procesů. Komunisté mu ale i přesto nedovolili žádnou tvůrčí činnost a přidělili mu vyučování rozhlasových elévů.⁵¹ Na příkaz nové šéfredaktorky zpravodajství Marie Kořátkové musel ale Rozhlas v roce 1948 všechny svoje zahraniční zpravodaje předat ČTK. Kořátková také zrušila všechny autorské komentáře, ty nahradilo čtení komentářů z agentury TASS.⁵²

Příspěvky ze zahraničí připravovala také slavná dvojice cestovatelů Miroslav Zikmund a Jiří Hanzelka. Ti od 11. června 1947 odvysílali celkem 700 reportáží ze 48 zemí světa. Poslední reportáž odvysílal Československý rozhlas 26. srpna 1952.⁵³

⁴⁸ SKALICKÝ, Jaroslav. František Gel se narodil před 115 lety. Z Norimberského procesu poslal do Československa 800 zpráv. *IRozhlas* [online]. 18. 9. 2016 [cit. 2021-3-30]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/frantisek-gel-se-narodil-pred-115-lety-z-norimberskeho-procesu-poslal-do-ceskoslovenska-800-zprav_201609181601_dpihova

⁴⁹ KŘENOVÁ, Kateřina. *Novinářská osobnost Františka Gela*. Praha, 2010. Rigorózní práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce doc. PhDr. Barbara Kopplövä, CSc, s. 44.

⁵⁰ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, s. 216.

⁵¹ HEROLDOVÁ-ŠTOVÍČKOVÁ, Věra. *Po světě s mikrofonem*. Praha: Radioservis, 2009. Osudy (Radioservis). ISBN 978-80-86212-59-3, s. 21-22.

⁵² JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, s. 237.

⁵³ Tamtéž, s. 215.

Hlavním zdrojem zahraničních zpráv byla tehdy v Rozhlase ruská tisková kancelář TASS. Stejně jako v tehdejší ČTK se zprávy z TASS nesměly upravovat, pouze překládat a v případě nutnosti zkracovat.⁵⁴ Časem se ke zdrojům přidal i zahraniční tisk, převážně šlo ale o tiskoviny komunistických stran z jednotlivých zemí.⁵⁵ Dalším zdrojem informací byl kdokoliv, kdo mohl z Československa vycestovat. Věra Šťovíčková-Heroldová tak vzpomíná, jak hned po přeletu z letiště vyzpovídala fotbalisty vracející se ze zápasu z Albánie. Ti se ale tehdy nedostali jinam, než na hotel a stadion.⁵⁶

V roce 1952 se také mění celková organizace Rozhlasu. Tehdejší redakce mezinárodního života spadala pod redakci zpravodajství, kterou zastřešovala Hlavní redakce politického vysílání (HRPV).⁵⁷

Od roku 1952 vedl zahraniční redakci Československého rozhlasu Karel Šubrt, který zavedl několik inovativních pořadů se zahraniční tematikou. Hlavním je bezpochyby pořad Nedělní poznámky ke světovým událostem, které se vysílaly, jak název pořadu napovídá, v neděli po poledních zprávách.⁵⁸ V redakci se pořadu říkalo Šubrtka, protože ji nejdříve nemohl psát nikdo jiný než sám vedoucí, který se kvůli pořadu dokonce vracel z dovolené.⁵⁹ Později se k tvorbě Nedělních poznámek dostali i další členové zahraniční redakce.

Dalším zlomovým bodem pro zahraniční redakci Československého rozhlasu byl rok 1955, kdy se korespondentem Rozhlasu z východního Berlína stává Květoslav Faix. Tím začíná i obnovování zahraničních postů. Téhož roku si Československý a Polský rozhlas vyměňují zpravodaje. K výměně byla určena Věra Šťovíčková-Heroldová, která byla v roce 1955 jako zpravodajka v polském hlavním městě při příležitosti podepsání Varšavské smlouvy.⁶⁰ V roce 1956 vzniká zahraniční post v Budapešti, kam odjíždí Ladislav Porejs, a ve stejném roce je do Moskvy přidán Jiří Brunner. O rok později vznikají další tři nové zahraniční posty, a to v Indii, USA a Číně. V roce 1958 se opět otevírá stanoviště v Jugoslávii.⁶¹

V roce 1955 také vzniká podle Věry Šťovíčkové-Heroldové první Zápisník zahraničních zpravodajů. Šťovíčková pořad datuje podle své první odvysílané reportáže v něm, která je ze září tohoto roku.⁶² Během roku 1956 také vzniká pořad orientovaný na zahraniční dění s názvem Obrázky ze světa, který později pomáhal tvořit formu Zápisníku zahraničních zpravodajů.

⁵⁴ BUBLÍK, Vojtěch. *Od námětu k vysílání*. 2012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Maršík, Josef, s. 9.

⁵⁵ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, s. 261.

⁵⁶ HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra. *Po světě s mikrofonem*. Praha: Radioservis, 2009. Osudy (Radioservis). ISBN 978-80-86212-59-3, s. 34.

⁵⁷ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, s. 245.

⁵⁸ Tamtéž, s. 261.

BUBLÍK, Vojtěch. *Od námětu k vysílání*. 2012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Maršík, Josef, příloha 1, s. 9.

⁶⁰ HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra. *Po světě s mikrofonem*. Praha: Radioservis, 2009. Osudy (Radioservis). ISBN 978-80-86212-59-3, s. 40.

⁶¹ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, s. 261.

⁶² POKORNÝ, Milan. *Zápisník zahraničních zpravodajů: reportážní črty a fejetony z let 1996 a 1997*. Praha: Radioservis, 1998. ISBN 80-902198-9-6, s. 7.

Na přelomu 50. a 60. let minulého století se začíná tvořit mnohými opěvovaná zahraniční redakce Československého rozhlasu. V roce 1958 přichází do redakce Jiří Dienstbier. O dva roky později přechází Karel Kyncl z armádní redakce právě do zahraniční a o další dva roky později se z něj stává zpravodaj ve Spojených státech.⁶³

Svět u mikrofonu, pořad, jehož formát také napomohl vzniku a formování Zapisníku zahraničních zpravodajů, vzniká v roce 1961, nejprve jako besedy čtené odborníky. Časem se do něj dostávají i nevyužité vstupy a příspěvky právě od zahraničních zpravodajů.⁶⁴ Podle Zdenky Kotalové vznikl pořad z divácké oblíbenosti reportáží od dvojce Zikmunda a Hanzelky.⁶⁵ Krátce na to, v roce 1962, mění Zapisník své jméno na Zajímavosti ze světa. Formát pořadu ale zůstává stejný.⁶⁶

S šedesátými lety přichází do Rozhlasu i reorganizace zpravodajství a vytváření nových redakcí. 1. června 1962 se vysílání dělí na Hlavní redakci zpravodajství a na Hlavní redakci politického vysílání.⁶⁷ Obě struktury jsou známé taky pod zkratkami, které jsou pro tehdejší dobu tak příznačné, tedy HRZ a HRPV. Zahraniční redakce spadala pod Hlavní redakci zpravodajství, tedy pod HRZ a nesla název Redakce mezinárodního života. Nebo také RMŽ. Tu od roku 1963 vedl Milan Weiner, který podle mnohých stmelil RMŽ a vytvořil v ní pevný kolektiv, kterému posluchač mnohdy důvěřoval víc než slovům tehdejších československých politiků. Později si redakce vydobyla i přidání doposud nemyslitelných zahraničních tiskových agentur. Jmenovitě to byl přístup k AFP a Reuters.⁶⁸ Citování těchto západních agentur značně napomohlo k liberalizaci zahraničního zpravodajství. Se zahraničními agenturami přicházely i až komické situace. Tehdejší ČTK třídila informace podle toho, jestli se směly vysílat. Utajované, a tedy veřejnosti nepřístupné zprávy, byly označeny písmenem K. Jenže Československá tisková kancelář nebyla v té době nejpohotovějším médiem. Na problémy s tím spojené vzpomíná ve Světě rozhlasu dlouholetý člen zahraniční redakce Jaroslav Jírů:

„Když Četka přinesla „káčko“ dejme tomu ve 22.10 hod., my už jsme to měli dávno odvysílané a na případné námítky odpovídali: Kdo mohl vědět, že to bude tajné?“⁶⁹

Pod vedením Weinera vzniká také „Jednadvacítka“, tedy komentované zprávy ze zahraničí, domova nebo sportu.⁷⁰ Jeho dalším pořadem byly i Písničky s telefonem z roku 1968, ve kterém se posluchači mohli přímo ptát politiků na dotazy spojené s doposud tabuizovanými tématy. Pořad uváděl mimo jiné právě Karel Kyncl s Jindrou Sobiškovou. Po normalizaci se ale dochovaly pouze dvě nahrávky pořadu.⁷¹

⁶³ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Českého rozhlasu*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, s. 149.

⁶⁴ KOTALOVÁ, Zdenka. *Redakce mezinárodního života Československého rozhlasu v rozmezí let 1966–1969*. Praha: Univerzita Karlova, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií, 2012. Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Bednařík, Ph. D, s. 68.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ VÍTKOVÁ in BUBLÍK, Vojtěch. *Od námětu k vysílání*. 2012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Maršík, Josef, s. 44.

⁶⁷ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, s. 292.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ JÍRŮ, Jaroslav. *Vzpomínky na Milana Weinera. Svět rozhlasu* [online]. Praha, 2004 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://informace.rozhlas.cz/sites/default/files/documents/02181020.pdf>, s. 48.

⁷⁰ Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Maršík, Josef, s. 44.

⁷⁰ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, s. 293

⁷¹ JANEČKOVÁ, Bronislava. *Písničky s telefonem - 1968. Český rozhlas* [online]. 6. 2013 [cit. 2021-2-27]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/pisnicky-s-telefonem-1968-7984728>

22. listopadu roku 1963 zastřelil Lee Harvey Oswald tehdejšího prezidenta Spojených států Johna Fitzgeralda Kennedyho. Kyncl byl jedním z prvních zahraničních zpravodajů, který informaci o atentátu poslal domů. Tehdejší vedení Rozhlasu se ale rozhodlo nepřerušovat kvůli zprávě vysílání. Informace se tak k posluchačům dostala až v klasické zpravodajské relaci.⁷² Kyncl tehdy na začátku ve vysílání improvizoval při překladu agenturních zpráv. O situaci pravidelně informoval až do pohřbu Kennedyho, 25. listopadu.⁷³

Československý rozhlas v roce 1965 pokrýval i válku ve Vietnamu, kam v únoru toho roku poslal svého zpravodaje Jana Petránka.⁷⁴ Ten pak do Prahy posílá autentické nahrávky bombardování vesnic, popisuje všudypřítomné protiletadlové kryty a přidává reportáž z ruky. Ta zazněla v pořadu Svět u mikrofonu, i když ne celá. Zvuk reportáže nahrané během bombardování byl totiž značně zkreslený. Rozhlas se ale kvůli její autentičnosti rozhodl odvysílat alespoň část.

Luboš Dobrovský zase v červnu roku 1967 informoval o šestidenní válce mezi Izraelem a koalicí Egypta, Jordánska a Sýrie. Moskva v konfliktu určila agresora, ještě před zasedáním Rady bezpečnosti OSN. Zpravodaj v Rusku Dobrovský tak parafrázoval slova mluvčího sovětského ministerstva zahraničí:

*„Izrael se rozhodl k tomuto činu za podpory vlivných západních kruhů, týčž, které vedou agresivní válku ve Vietnamu, a které provádějí politiku spiknutí proti africkým zemím.“*⁷⁵ Po skončení konfliktu přerušilo Československo s Izraelem všechny diplomatické styky.

Ještě před „dalším dějinným zásahem“ do osudu Československa bych chtěl zmínit jinou událost roku 1968. 8. března odvysílal Milan Weiner svůj komentář o prvních svobodných volbách. Kalendářní jaro se tehdy teprve blížilo, a to pražské bylo ještě o trochu dál. Pro kontext komentáře je důležité zmínit, že cenzura medií v zemi skončila až 26. června toho roku.⁷⁶ V komentáři mimo jiné zaznělo:

*„Desetkrát, dvacetkrát jsme zvedali ruce pro nejrůznější rezoluce a volili jsme nejrůznější zástupce. Nikdo se tím nevzrušoval, protože každý věděl, že o nic nejde, že se nic nezmění. Skutečná rozhodnutí byla za nás učiněna už dávno předtím, aniž se nás kdokoli ptal na náš názor. A z této dvacetileté apatie je potřeba se probudit.“*⁷⁷

Na komentář tehdy hned po odvysílání telefonicky reagoval jistý Josef Záruba, který se s Weinerem pustil do ostré debaty. Ta se ve zkratce pohybovala okolo pravo-levého chápání světa a politiky. Oba pánové ji museli vyřešit až debatou naživo v Rozhlase. Pan Záruba si tehdy z pozice konzervativního komunisty nemohl s prozápadně smýšlejícím Weinerem rozumět. Oba pánové ale ke konci debaty uznali její férovost a podali si ruku.⁷⁸

⁷² ČERNÝ, Tomáš. Reportáže Karla Kyncla o smrti J.F.Kennedyho - 1963. *Český rozhlas* [online]. 23. 2013 [cit. 2021-2-28]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/reportaze-karla-kyncla-o-smrti-jfkennedyho-1963-7984173>

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Svět u mikrofonu. *Příběh rozhlasu* [online]. 2013 [cit. 2021-3-2]. Dostupné z: http://www.pribehrozhlasu.cz/tenkrat-v-rozhlase/1965/1965_3

⁷⁵ KINDLOVÁ, Veronika a Věra LUPTÁKOVÁ. 70 let Izraele, ale taky 40 let československé nenávisti. Na přání Stalina. *Český rozhlas: Archiv Plus* [online]. 2018, 11. 2018 [cit. 2021-3-4]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/70-let-izraele-ale-taky-40-let-ceskoslovenske-nenavisti-na-prani-stalina-7204540>

⁷⁶ Zákon č. 84/1968 Sb. ze dne 26. června 1968, kterým se mění zákon č. 81/1966 Sb. o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích. ročník 1968, 84/1968 Sb. Dostupné také z: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceskoslovenska-televize/1968-1969/1968/zruseni-cenzury-narodnim-shromazdenim/>

⁷⁷ HLA VATÝ, Pavel. Milan Weiner – muž, který se poučil ze svého komunismu. *Český rozhlas: Portréty* [online]. 6. 2014 [cit. 2021-3-20]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/milan-weiner-muz-ktery-se-poucil-ze-sveho-kunismu-6541788>

⁷⁸ TEJKAL, Karel. Jak na nás vybaflo jaro. To pražské. *Vital* [online]. 3. 6. 2018 [cit. 2021-3-20]. Dostupné z: <https://vitalplus.org/jak-na-nas-vybafl-jaro-to-prazske/>

Přichází srpen roku 1968 a s ním i konec pražského jara. Uvolněnou náladu ve společnosti zastavuje památná věta:

„Včera dne 20. srpna 1968 kolem 23. hodiny, překročila vojska...“⁷⁹

Eva Ješutová a Jaroslava Nováková poukazují na zajímavý fakt těchto dnů. Na území Československého státu se najednou střetávaly celkem čtyři politicky odlišná vysílání. Posluchači mohli naladit albánské vysílání stanice Tirana a vysílání čínského rádia Peking, kontra vysílání ze zemí Varšavské smlouvy v čele se stanicí Vltava⁸⁰, vysílání západních stanic v češtině jako Rádio Svobodná Evropa a Hlas Ameriky a samozřejmě vysílání Československého rozhlasu. Ten se onoho srpnového dne stal už podruhé médiem, které bylo doslova ve službách národa a státu.⁸¹

V redakci byla na přelomu dnů 20. a 21. srpna i Věra Šťovičková-Heroldová. Na události vzpomíná takto:

„Vysílali jsme stručné komentáře a stanoviska, doručená do rádia., reakce ze zahraničí. Popisovali jsme postup tanků od Národního muzea k Rozhlasu. Byl podkreslený střelbou a zvukem padající omítky. Někdo otevřel okno, aby mimopražští posluchači slyšeli, co se před Rozhlasem děje.“⁸²

28. srpna se stává Odon Závodský vládním zmocněncem pro Československý rozhlas a jeho úkolem bylo zajištění přímého vlivu strany nad rádiem.

30. srpna vzniká Úřad pro tisk a informace. Ten měl za úkol kontrolovat a usměrňovat činnost Rozhlasu, tisku, televize a Československé tiskové kanceláře. Jeho zřízení bylo prvním krokem návratu k poměrům před lednem 1968.⁸³

Hned 1. září odchází z Rozhlasu Luboš Dobrovský, tehdejší zpravodaj v Moskvě, Karel Kyncl a Jindra Sobíšková.⁸⁴ Později ukončuje Rozhlas i pracovní poměr se Slávou Volným, který odchází do Západního Německa, kde se stává redaktorem stanice Svobodná Evropa.⁸⁵

Redakce mezinárodního života se podle Šťovičkové vrátila do budovy Rozhlasu až 9. září, stejně jako ostatní rozhlasoví pracovníci.⁸⁶ Ve zdech byly náhodně díry po kulkách vystřelených z ulice a v redakčním trezoru chyběla láhev vodky a pásek s rusko-židovskými písněmi.⁸⁷ Tehdejší vedoucí zahraniční redakce Milan Weiner je tou dobou v nemocnici. Umírá na nádor na mozkou na začátku roku 1969.⁸⁸

⁷⁹ ROŽÁNEK, Filip. Vysílání rozhlasu 21. srpna 1968 – noc a ráno. *Český rozhlas* [online]. 18. 2018 [cit. 2021-3-20]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/vysilani-rozhlasu-21-srpna-1968-noc-a-rano-7965295>

⁸⁰ HERTL, David. Když ztichl socialistický hlas pravdy... Stanice Vltava plnila po srpnu 1968 éter propagandou. *Český rozhlas: Archiv Plus* [online]. 23. 2019 [cit. 2021-3-20]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/kdyz-ztichl-socialisticky-hlas-pravdy-stanice-vltava-plnila-po-srpnu-1968-eter-6512511>

⁸¹ JEŠUTOVÁ, Eva a NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Normalizace v Československém rozhlasu*. Praha: Ústav pro soudové dějiny AV ČR, 1998, s. 18.

⁸² HEROLDOVÁ-ŠŤOVIČKOVÁ, Věra. *Po světě s mikrofonem*. Praha: Radioservis, 2009. Osudy (Radioservis). ISBN 978-80-86212-59-3, s. 105.

⁸³ RŮŽIČKA, Daniel. Cenzura: Úřad pro tisk a informace. *Totalita.cz* [online]. [cit. 2021-3-22]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/cenzura_04.php

⁸⁴ JEŠUTOVÁ, Eva a NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Normalizace v Československém rozhlasu*. Praha: Ústav pro soudové dějiny AV ČR, 1998, s. 25.

⁸⁵ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Českého rozhlasu*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, s. 277.

⁸⁶ JEŠUTOVÁ, Eva a NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Normalizace v Československém rozhlasu*. Praha: Ústav pro soudové dějiny AV ČR, 1998, s. 22.

⁸⁷ HEROLDOVÁ-ŠŤOVIČKOVÁ, Věra. *Po světě s mikrofonem*. Praha: Radioservis, 2009. Osudy (Radioservis). ISBN 978-80-86212-59-3, s. 108.

⁸⁸ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Českého rozhlasu*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, s. 282.

Krátce po srpnových dnech je ještě Jiří Dienstbier schválen na pozici zahraničního zpravodaje ve Washingtonu. Karel Jezdinský byl zase vybrán na post do Bělehradu. Věru Šťovíčkovou-Heroldovou pověřil Rozhlas vedením sítě zahraničních zpravodajů. V této funkci neměla moc příležitostí promluvit ve vysílání.

Podle Šťovíčkové musela z Rozhlasu odejít celá zahraniční redakce.⁸⁹ Někteří zahraniční pracovníci se už nevrátili, jiným byl vstup do rozhlasové budovy zakázán. Šťovíčková uvádí, že to byl Miloš Jakeš, kdo se chtěl zbavit celé redakce Mezinárodního života. Tehdy se právě o ní mluvilo jako o centru kontrarevoluce v Rozhlasu.⁹⁰ Ruší se taky řada pořadů, například Písničky s telefonem. Nově byly také za obsah zodpovědní přímo šéfredaktoři a jejich delegování zástupci, a ne redaktori. Šéfredaktoři tak *museli důsledně dodržovat základní politickou koncepci rozhlasového programu*⁹¹. Šlo tak prakticky o první předzvěst cenzury.⁹²

⁸⁹ HEROLDOVÁ-ŠŤOVÍČKOVÁ, Věra. *Po světě s mikrofonem*. Praha: Radioservis, 2009. Osudy Radioservis. ISBN 978-80-86212-59-3, s. 109.

⁹⁰ HLAVATÝ, Pavel. Milan Weiner – muž, který se poučil ze svého komunismu. *Český rozhlas: Portréty* [online]. 6. 2014 [cit. 2021-3-20]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/milan-weiner-muz-ktery-se-poucil-ze-sveho-komunismu-6541788>

⁹¹ JEŠUTOVÁ, Eva a NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Normalizace v Československém rozhlasu*. Praha: Ústav pro soudové dějiny AV ČR, 1998, s. 18. 32

⁹² Tamtéž, 27.

Manifest „Slovo do vlastních“ řad vychází 17. května 1969 v Rudém právu. Podporoval nové vedení KSČ a volal po odvolání vedoucích pracovníků v médiích. Jako jeden z prvních rozhlasových zaměstnanců ho podepsal Květoslav Faix, zahraniční zpravodaj ve východním Berlíně. A také Karel Hrabal, jeden z prvních zahraničních zpravodajů v roce 1947. Hrabal se také 20. června stává ředitelem Českého rozhlasu.⁹³ Byl to právě on, kdo se stal v 70. letech spoluautorem Analýzy činnosti pravicově-oportunistických sil v letech 1968–1969 v Čs. Rozhlase. Dokumentu, kvůli kterému přišlo o práci přes 600 pracovníků všech profesí.⁹⁴

Zahraněční zpravodajství se ale po roce 1968 nezastavilo. Rozhlas dál informoval o událostech ze světa. 27. února 1969 přijíždí prezident Spojených států Richard Nixon na oficiální návštěvu do západního Berlína. O události tehdy Rozhlas informuje vcelku vyváženě, tehdy ještě doznívala nálada pražského jara. O návštěvě referoval zahraniční zpravodaj v Berlíně Ján Sekaj. V jeho vstupu je dokonce slyšet Nixonův hlas z projevu před pracovníky v továrně Siemens. Sekaj referuje o Nixonově přání o znovuspojení Německa. 15. května stejného roku se pak zahraniční zpravodaj ve Spojených státech Jiří Dienstbier snaží o vyváženou analýzu tehdy probíhající války ve Vietnamu. O událostech mezinárodního významu informuje Rozhlas i 16. července roku 1969. Dienstbier tehdy z Mysu Canaveral informoval posluchače o startu rakety Columbia, která nesla posádku lodi Apollo 11 k Měsíci:

„Pod bílou raketou se rozlilo ohnivé jezero, raketa se nazdvihla, na okamžik téměř zastavila ve vzduchu a za ohlušujících výbuchu nabírá stále větší rychlost.“⁹⁵

Popisoval Dienstbier za autentických zvuků radujících se diváků. Ve stejném roce se ale vrací do Československa a z Rozhlasu je odejit.

Přichází první výročí okupace. 21. srpna 1969 byl do Rozhlasu omezen přístup většině zaměstnancům, aby se předešlo případným potížím. Pro případ mimořádné situace bylo připraveno i náhradní vysílací stanoviště.

V roce 1970, přesněji 14. března zaniká pořad Zajímavosti ze světa, což byl nástupce Zápisníku zahraničních zpravodajů. V plné podobě a s původním názvem se objevuje opět na začátku roku 1973⁹⁶. Tentokrát na zpravodajsko-publicistické stanici Hvězda, která začala vysílat ve 24hodinovém formátu 1. ledna 1971.⁹⁷ Od 70. let jsem v žádném z pramenů nenašel zmínku o jakékoliv podobě zahraniční redakce. Přepokládám, že její funkce přebrala tehdejší Hlavní redakce zpravodajství. V následujících několika odstavcích tak alespoň představím vybrané události světového významu a způsob, jakým o nich Československý rozhlas referoval.

Rozhlas informuje i o zemětřesení v Peru, při kterém zahynulo přes 70 tisíc lidí, včetně 13 českých horolezců. Hlasatelka o něm hovoří už 1. června roku 1970 s odkazem na francouzskou tiskovou agenturu.⁹⁸

⁹³ HUBIČKA, Mgr. Jiří. Karel Hrabal. *Svět rozhlasu: Bulletin o rozhlasové práci* [online]. 2011(25), 120 [cit. 2021-4-12]. Dostupné z: <https://informace.rozhlas.cz/sites/default/files/documents/02435177.pdf>, s. 69

⁹⁴ NOVÁKOVÁ, Jaroslava. Cenzura v Českém/Československém rozhlase do roku 1993. *Svět rozhlasu: Bulletin o rozhlasové práci* [online]. 2018(39-40), 180 [cit. 2021-4-15]. Dostupné z: Cenzura v Českém/Československém rozhlase do roku 1993, s. 95.

⁹⁵ ZEMAN, Jiří. Malý krůček pro člověka a velký skok pro lidstvo. Jak o přistání na Měsíci vysílal rozhlas?: <https://plus.rozhla.cz/maly-krucek-pro-cloveka-a-velky-skok-pro-lidstvo-jak-o-pristani-na-mesici-8017171>

⁹⁶ BUBLÍK, Vojtěch. *Od námětu k vysílání*. 2012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Maršík, Josef, s. 16-17.

⁹⁷ BEDNÁŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8, s. 342.

⁹⁸ Zemětřesení v Peru. *Příběh rozhlasu* [online]. [cit. 2021-4-4]. Dostupné z: http://www.pribehrozhlasu.cz/tenkrat-v-rozhlase/1970/1970_2

Zpravodajskému pokrytí neuniklo ani přistání sovětské sondy Veněry na planetě Venuši 22. června 1972. I této zprávě ovšem Rozhlas dodává politický a propagandistický ráz, když zdůrazňuje vyspělost sovětské techniky. Do zprávy je také přidán komentář z amerických tiskových agentur, který zdůrazňuje, jak jsou vědci ze Spojených států udiveni vyspělostí sondy. Citovaný je dokonce i deník The New York Times, který uvádí, že Sovětský svaz má monopol na výzkum Venuše.⁹⁹

5. září 1972 informoval Rozhlas o masakru na Olympijských hrách v Mnichově. Při něm zemřelo 11 izraelských atletů. K útoku se tehdy přihlásila palestinská extremistická organizace Černé září, která výměnou za rukojmí požadovala propuštění palestinských vězňů v Izraeli. Moderátorka při referování o zprávě nezapomněla zmínit, že:

*„V celém světě je všeobecně známo, že naše vláda a všichni náš lid jednoznačně podporují spravedlivé požadavky arabských národů, a to nejen slovy ale i činy. A právě proto odsuzujeme zákeřnou akci extrémistické organizace, která velmi vážně poškozuje osvobozenecský boj palestinského lidu a všech arabských národů.“*¹⁰⁰

*„30 let umírali Vietnamci ve válce proti domácím zrádcům a mezinárodnímu imperialismu.“*¹⁰¹
Tak komentoval konec Vietnamské války 30. dubna roku 1975 Václav Papež. O zvěrstvech, které se děly při sjednocování severního a jižního Vietnamu ale Československý rozhlas mlčí.

Raketa Sojuz 28 odstartovala na oběžnou dráhu 2. března 1978. Rozhlas tehdy o startu informoval tak, že zprávu o účasti Vladimíra Remka pro jistotu zopakoval dvakrát.¹⁰²

*„Řetězová reakce štěpení jaderného paliva neprobíhá a reaktor je umrtven, pokračují práce při očišťování zamořených úseků, k jejich provádění byly povolány specializované jednotky vybavené nezbytnou moderní technikou a účinnými prostředky. Některé agentury na západě rozšířily zvěsti o tom, že při havárii zemřely tisíce lidí. Jak už bylo oznámeno, ve skutečnosti zahynuli dva lidé a hospitalizováno bylo celkem 197 lidí, z nich 49 opustilo nemocnici po vyšetření.“*¹⁰³

Tak informoval Rozhlas o výbuchu černobylské jaderné elektrárny. I přesto, že k výbuchu došlo 26. dubna 1986, občané Československa se o něm dozvídají až 29. dubna. Při výbuchu tehdy ve skutečnosti zemřelo přes 30 lidí, do konce roku bylo obětí 47. Přes půl milionu dalších bylo doživotně postiženo radioaktivitou.¹⁰⁴

⁹⁹ Rusové na Venuši. *Příběh rozhlasu* [online]. [cit. 2021-4-4]. Dostupné z: http://www.pribehrozhlasu.cz/tenkrat-v-rozhlase/1972/1972_4

¹⁰⁰ Masakr v Mnichově. *Příběh rozhlasu* [online]. [cit. 2021-4-4]. Dostupné z: <http://www.pribehrozhlasu.cz/tenkrat-v-rozhlase/1972/1972>

¹⁰¹ Konec Vietnamské války. *Příběh rozhlasu* [online]. [cit. 2021-4-4]. Dostupné z: <https://www.mujrozhlas.cz/dejiny-do-usi/1975-konec-vietnamske-valky>

¹⁰² Máme kosmonauta. *MujRozhlas* [online]. [cit. 2021-4-4]. Dostupné z: <https://www.mujrozhlas.cz/dejiny-do-usi/1978-mame-kosmonauta>

¹⁰³ Černobylská katastrofa. *MujRozhlas* [online]. [cit. 2021-4-4]. Dostupné z: <https://www.mujrozhlas.cz/dejiny-do-usi/1986-cernobylska-katastrofa>

¹⁰⁴ CHMEL DENČEVOVÁ, Ivana. Jak chránilo Československo své občany při havárii Černobyli? Zatajováním a propagandou. *Český rozhlas: Jak to bylo doopravdy* [online]. 30. 2018 [cit. 2021-4-4]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/jak-chranilo-ceskoslovensko-sve-obcany-pri-havarii-cernobyli-zatajovanim-a-7192526>

Určité známky pomalého tání pomyslného totalitního ledu přicházely už v roce 1988, kdy Rozhlas přebíral některé přenosy z evropských koncertních sání, nabízené Evropskou vysílací unií. Další náznaky přicházejí začátkem následujícího roku, kdy je během události Palachova týdne zadrženo několik pracovníků Rozhlasu. Zatímco v předchozích letech by to znamenalo okamžité ukončení jejich pracovního poměru, na začátku roku 1989 odešli tito zaměstnanci pouze s poučením, že se dopustili závažného jednání.¹⁰⁵

Vedení Rozhlasu také nakázalo tehdejšímu zpravodajství, aby o dění v Polsku, Maďarsku a NDR informovalo pouze jako o „diskusi na platformě socialismu“, pokud ovšem smělo zpravodajství o těchto událostech vůbec informovat.¹⁰⁶

Listopadová revoluce roku 1989 zastihla Rozhlas nepřipravený. Narozdíl od osudových dní z let 1945 a 1968 nepatřila Sametová revoluce k heroickým okamžikům Československého rozhlasu. Pod tíhou byrokracie ale nemohlo rozhlasové zpravodajství adekvátně a rychle reagovat.¹⁰⁷ O událostech ze 17. listopadu informoval Rozhlas až ve zpravodajském přehledu ve 23:50 toho dne. A to pouze stroze:

*„Mezinárodní den studentstva, k tomuto významnému výročí se v Praze konalo také shromáždění, kterého se na Albertově zúčastnilo na 15 000 osob. ... Akci i následný průvod zneužila skupina osob, nechvalně známých z různých protispolečenských vystoupení v minulém období. Pořádkové jednotky byly nuceny přijmout opatření k zajištění klidu a pořádku.“*¹⁰⁸ O masakru na Národní třídě nepadlo ve zpravodajství ani slovo. O možné smrti studenta Martina Šmída hovoří Rozhlas až v neděli 19. listopadu, s odvoláním na „západní sdělovací prostředky“.¹⁰⁹

23. listopadu 1989 vzniká Občanské fórum rozhlasových pracovníků. Jedním z jejich hlavních požadavků bylo pravdivě a objektivně informovat veřejnost. 25. listopadu se zaměstnanci Rozhlasu sešli před budovou na Vinohradské ulici na podporu svého Občanského fóra, ostraha je ale nevpustila dovnitř. Rozhlasové občanské fórum trvá na odvolání vedení Rozhlasu. Vláda nakonec požadavku vyhověl a 3. prosince odvolává tehdejšího ředitele Československého rozhlasu, Karla Kvapila. Na jeho místo nastupuje dosavadní zahraniční zpravodaj v Paříži, Karel Starý. Od prosince se také přejmenovává zpravodajsko-publicistická stanice Hvězda na stanici Československo.¹¹⁰

28. března roku 1990 novelizuje federální shromáždění tiskový zákon a obnovuje v něm klauzuli z roku 1968 o nepřípustnosti cenzury.¹¹¹ Federální vláda pak svým usnesením ze 14. června stejného roku povolila vysílání stanice Rádio Svobodná Evropa na území Československa.¹¹²

¹⁰⁵ JEŠUTOVÁ, Eva a NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Československý rozhlas na cestě k demokracii: od perestrojky ke svobodným volbám*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2002. 58 s. Studijní materiály Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, s. 17.

¹⁰⁶ Tamtéž, 18.

¹⁰⁷ Tamtéž, 19.

¹⁰⁸ Tamtéž, 20.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ KINDLOVÁ, Veronika. Normalizace 24 hodin denně? To byla rozhlasová stanice Hvězda. *Český rozhlas: Archiv Plus* [online]. 11. 9. 2020 [cit. 2021-4-10]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/normalizace-24-hodin-denne-byla-rozhlasova-stanice-hvezda-7671780>

¹¹¹ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9, s. 399.

¹¹² Tamtéž, 400.

V roce 1990 se do Československého rozhlasu vrací Karel Kyncl a stává se z něj zpravodaj ve Velké Británii. 22. března začal po více než 20 letech znovu posílat své reportáže a zprávy do zahraniční redakce. Po rozpadu federace posílal své příspěvky nadále i na Slovensko. Už tehdy měl Kyncl při posílání svých zpravodajských příspěvků do Prahy výhodu nad ostatními kolegy. Mohly být delší, nesmělo se v nich stříhat a mohl v nich dokonce zabrušovat i do publicistiky.¹¹³ Na skok se do Rozhlasu vrací i Jan Petránek, předčítá v něm nekrolog ruského fyzika Andreje Sacharova. Následně mu údajně volal sekretář Dubčeka, jestli by nechtěl kandidovat na generálního ředitele Rozhlasu. Petránek ale odmítá. Nakonec externě spolupracoval s Rozhlasem v Pořadu Dobré jitro z Prahy, kde měl vlastní komentátorský čas.¹¹⁴

1. ledna roku 1993 vzniká samostatný Český rozhlas. Jeho generálním ředitelem je Jiří Mejstřík. Následně přichází i reorganizace hlavních redakcí, jedná se o největší změnu v organizaci Rozhlasu od padesátých let.

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání povolila, aby Český rozhlas převzal o půlnoci z 31. prosince 1992 na 1. ledna 1993 vysílací prostředky stanice Československo. Vzniká tak programový okruh zaměřený především na zpravodajství a publicistiku s názvem Radiožurnál.¹¹⁵

S koncem stanice Československo přichází Český rozhlas až o polovinu svých zahraničních zpravodajů. Zůstávají zpravodajové Spojených států, ve Velké Británii, Německu a v Polsku. Posty v Rusku, Maďarsku Itálii nebo v Chile byly buď zrušeny nebo připadly Slovenskému rozhlasu. Pro Český rozhlas fungoval chvíli i zpravodaj ze Slovenska, ten byl ale zanedlouho zrušen a nahrazen externím spolupracovníkem, aby byl pak po roce 1994 znovu obnoven. Zahraniční redakce si vytyčila cíl přinášet informace ze sousedních států a ze dvou světových mocností, tedy Ruska a USA. Po přechodu na ekonomicky výhodnější model, který nezahrnoval zpravodajovu kancelář, přibývají časem zpravodajové z Rakouska a zemí Blízkého východu. V důsledku začleňování Česka do euroatlantických struktur, vytvořil Český rozhlas i post zahraničního zpravodaje z Bruselu.¹¹⁶

¹¹³ POKORNÝ, Milan. *Karel Kyncl: život jako román*. Praha: Radioservis, 2005. ISBN 80-86212-42-4, 249-250

¹¹⁴ PETRÁNEK, Jan. *Na co jsem si ještě vzpomněl: privátní encefalogram našeho tak málo lidského XX. století*. Praha: Radioservis ve spolupráci s Českým rozhlasem, 2014. Osudy Radioservis. ISBN 978-80-87530-44-3, s. 305

¹¹⁵ JEŠUTOVÁ, Eva a NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Československý rozhlas na cestě k demokracii: od perestrojky ke svobodným volbám*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2002. 58 s. Studijní materiály Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, s. 426.

¹¹⁶ Tamtéž, 446-447

Typologie příspěvků a reportáží v Zapisníku zahraničních zpravodajů

Kniha Zapisník zahraničních zpravodajů: reportážní črty a fejetony z let 1996 a 1997 rozděluje příspěvky, které se v pořadu objeví, na 4 kategorie podle jejich obsahu. Jsou to *Cesty za poznáním*, *Věřte – nevěřte*, *S Jídlem roste chuť* a *Příběhy a osudy*.¹¹⁷

Cesty za poznáním často představují různá místa a města, ne vždy dostupná každému. Když už se ale jedná o nějaké proslulé a turisty prošlapané město, v reportáži je zachyceno z nového úhlu. Tyto reportáže se ve známém městě často snaží najít to, co by v něm běžný turista jen přešel. Příkladem toho může být reportáž Jiřího Hoška, který si při cestě z Drážďan do Berlína všiml značného počtu stavenišť. Ve své reportáži tak vysvětluje, co se u dálnice kde staví a jaké mají stavaři problémy s nevybouchlou municí z druhé světové války. Objevnost a nový úhel pohledu ale není pravidlem pro reportáže typu cesty za poznáním. Například Olga Krupauerová ve své reportáži o španělské Seville podle mého názoru brilantně popisuje atmosféru horkého letního dne ve čtvrtém největším španělském městě.

Reportáže, které kniha označuje jako *Věřte – nevěřte*, jsou skvělým příkladem gatekeepingu ze strany zahraničních zpravodajů, o kterém píše v další kapitole. Jedná se o reportáže, které českému posluchači vysvětlují zahraniční fenomén, pro danou zemi naprosto typický, ale v českých poměrech by nejspíš nenašel pochopení. Jde o jakési vyzobávání detailů každodenního života zahraničních občanů. Miroslav Karas je tak v jedné reportáži nejspíš svědkem začátku vtipkování o blondýnkách a nechápe, jak o nich může někdo vymýšlet v Polsku tak nejpapné vtipy. Karel Kyncl se v jedné ze svých reportáží zase pozastavuje nad možností koupit si poznávací značku na auto s vlastním nápisem.

S jídlem roste chuť je kategorie, která nejspíš nepotřebuje sáhodlouhou definici. Jde o reportáže zabývající se stravováním. Nejde ale jenom o to, jaké dobroty lze kde v které zemi zakoupit a co vám kde ukuchtí dobrého. Jde i o popis toho, jak se v dané zemi stoluje, jak vypadá sváteční tabule, jestli náhodou tamější obyvatelstvo netrpí nadváhou a pro náš národ obzvlášť důležité téma, vaření a čepování piva.

Poslední žánr reportáží v Zapisníku definuje kniha jako *Příběhy a osudy*. Jak název napovídá, jedná se o příběhy lidí v dané zemi. Mohou to být běžní lidé, kteří jsou ale něčím zajímaví. Figuruje v nich tak například kapitánka ponorky, ruský premiér lovící medvědy nebo polský železničář, který našel u trati 100 tisíc dolarů a odevzdal je na policii.

Jak by měl příspěvek do Zapisníku vypadat, mi v rozhovoru pro rozhlasový dokument popsal i současný vedoucí zahraniční redakce Českého rozhlasu David Koubek. Podle něj jsou pro každý příspěvek klíčové 3 věci. Pojmenoval je PPP. Jako *Příběh*, *Poznání* a *Pointa*.

Příběh by podle Koubka měla mít každá rozhlasová reportáž. Podle něj by měl každý příběh mít i svou emoci, protože ta je, jak uvádí, v Rozhlase hlavním nositelem sdělení.

Poznání Koubek vysvětluje tak, že každá reportáž a každý vstup by měl posluchači přinést nějaké nové informace.

Pointa nemusí se jednat vyloženě o vtip, ale podle Koubka je dobré, aby každá reportáž dokázala pobavit a měla osobitý rukopis autora. Koubek uvádí, že posluchači to podle něj ocení. Navíc každý zpravodaj má svůj smysl pro humor a příspěvky tak dokážou pobavit pokaždé jinak.

¹¹⁷ POKORNÝ, Milan. *Zapisník zahraničních zpravodajů: reportážní črty a fejetony z let 1996 a 1997*. Praha: Radioservis, 1998. ISBN 80-902198-9-6.

Specifika práce zahraničního zpravodaje

Zahraněční zpravodaj je často jedním z nejlepších novinářů v redakci daného média. Často si možnost svého zahraničního působení musí odpracovat, nezřídka i několika lety v redakci.¹¹⁸ Zpravodaj musí mít všeobecný rozhled a musí se orientovat i ve specifických problémech v daném regionu, nestačí mu tedy jen znalosti o zemi, ve které je umístěn.¹¹⁹

Při práci zahraničního zpravodaje dochází i k jistému paradoxu. Zatímco ve své zemi jsou považováni za špičku ve svém oboru, v hostitelské zemi jsou často považováni až za novináře „druhé třídy.“ Lars Willnat a David Weaver o tom mluví ve své studii z roku 2000, ve které zpovídali 152 zahraničních zpravodajů z celého světa umístěných ve Washingtonu a New Yorku. Termín novináři „druhé třídy“ v tomto smyslu nějak nehodnotí kvalitu jejich práce, ale spíše jejich horší přístup k informacím. Politici, tiskoví mluvčí a další zdroje informací totiž zahraniční zpravodaje nepovažují za tak relevantní, jako domácí novináře.¹²⁰

Samotná práce zahraničního zpravodaje se za posledních 30 let změnila. Jak řekl zahraniční zpravodaj ruské agentury Ria Novosti v Londýně Alexander Smotrov pro článek Cristiny Archetti „*Nejde se už jen kouknout do novin, vybrat si článek a převyprávět ho. Dnešní čtenáři a diváci si mohou ty stejné informace najít na stránkách BBC, nebo Sky news, k informaci musíme přinést speciální hodnotu, jiný uhel, trochu názoru a dobrý background*“.¹²¹

Poslední větu potvrzuje ve stejném článku i německá zahraniční zpravodajka Cornelia Fuchs, která uvádí, že americké noviny si může přečíst každý Němec, ale američtí redaktori píšou pro Američany, kteří znají americké realie, ty mohou být mnohdy pro Němce matoucí nebo úplně neznámé. Proto jsou právě zahraniční zpravodajové perfektními „gatekeepery“ informací, které by mohly zajímat a ovlivnit obecnost v jejich domovině. To ostatně potvrzuje i citát šéfa zpravodajství Českého rozhlasu Jana Pokorného, který při příležitosti střídání zahraničních reportérů v roce 2019 řekl:

„*Čím dál důležitější je přinášet zpravodajství přímo z místa. Reportér, který zná a dodržuje novinářské standardy, je zvědavý, dokáže posluchačům v České republice přinést inspirativní témata se znalostí souvislostí. A navíc – dokáže udělat z důležitého zajímavé.*“¹²²

Přesto se ale dnes počet zahraničních zpravodajů globálně zmenšuje. A to především z ekonomických důvodů, protože stoupají náklady na udržování jejich postů. Podle článku *Redefining Foreign Correspondence* od Johna Hamiltona a Erica Jennera, je zahraniční zpravodajství jedním z nejdražších způsobů vytváření zpráv.¹²³

¹¹⁸ ARCHETTI, Cristina *WHICH FUTURE FOR FOREIGN CORRESPONDENCE ?*: London foreign correspondents in the age of global media. *Journalism Studies* [online]. 2012, 22. 3. 2021, 13(5-6), 847-856 [cit. 2021-3-23]. ISSN 1461-670X. Dostupné z: doi:10.1080/1461670X.2012.664352, s. 5-6.

¹¹⁹ SCHULZ, John. National Security Affairs Reporting: London foreign correspondents in the age of global media. *Encyclopedia of International Media and Communications* [online]. Elsevier, 2003, 13(5-6), 191-203 [cit. 2021-3-23]. ISBN 9780123876706. ISSN 1461-670X. Dostupné z: doi:10.1016/B0-12-387670-2/00189-8, s. 194.

¹²⁰ WILLNAT, Lars a David WEAVER. Through their Eyes. *Journalism* [online]. 2003, 4(4), 403-422 [cit. 2021-4-5]. ISSN 1464-8849. Dostupné z: doi:10.1177/14648849030044001, s. 3.

¹²¹ SMOTROV, Alexander in ARCHETTI, Cristina *WHICH FUTURE FOR FOREIGN CORRESPONDENCE ?*: London foreign correspondents in the age of global media. *Journalism Studies* [online]. 2012, 22. 3. 2021, 13(5-6), 847-856 [cit. 2021-3-23]. ISSN 1461-670X. Dostupné z: doi:10.1080/1461670X.2012.664352, s. 7.

¹²² BUMBÁLKOVÁ, Blanka. Nové tváře v Berlíně, Moskvě a Varšavě. Český rozhlas mění zahraniční zpravodaje. *IRozhlas* [online]. 26. 6. 2019 [cit. 2021-4-09]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/cesky-rozhlas-berlin-moskva-varsava-zahranicni-zpravodajove_1906261932_dok

¹²³ HAMILTON, John Maxwell a Eric JENNER. Redefining Foreign Correspondence. *Journalism* [online]. 2004, 5(3), 301-321 [cit. 2021-4-8]. ISSN 1464-8849. Dostupné z: doi:10.1177/1464884904044938, s. 4.

Podle Jennera a Hamiltona ale zahraniční zpravodajství neumírá. Pouze se vyvíjí a mění se v závislosti na trendech. Rozdělili proto současné podoby zpravodajů v zahraničí do 8 následujících kategorií:

Tradiční zahraniční zpravodaj. Ten podle obou pánů nezmizí, bude dál u velkých národních médií a tiskových agentur.

Padákové zpravodajství. Tedy zasilání zpravodaje do zahraničí na místo události mezinárodního přesahu a jeho navrácení do domácí redakce, když události pominou. Vzhledem k relativní nenákladnosti padákového zpravodajství k němu sahají i media lokálnějšího dosahu.

Lokální zahraniční zpravodajství. V dnešním propojeném světě se mohou i zprávy lokálního charakteru týkat lidí za hranicemi dalších států. Média tak budou v následujících letech dále víc informovat o kulturních, byznysových a imigračních zprávách lokálního charakteru, které mají alespoň částečný mezinárodní přesah.

Místní zahraniční zpravodaj. Tedy osoba, žijící v zemi, ze které je potřeba předat zprávu. Často jde o novináře z místních médií, kteří jsou schopni a ochotni promluvit do zahraničního média o právě probíhající události. Podle Hamiltona a Jennera toto dobře ukázala válka v Iráku, ve které přebírala americká média materiály saudských nebo syrských mediálních domů.

„In-house“ zahraniční zpravodaj. Článek uvádí příklad „in-house“ zpravodaje na mezinárodních firmách jako je Světová banka nebo Ford, tyto firmy mají tisíce zaměstnanců po celém světě, a tak je pro ně jednoduché zjišťovat informace ze zahraničí. Pro mediální příklad z českého prostředí bych použil zpravodajskou stanici CNN Prima News. Ta často vysílá reportáže ze sesterských stanic CNN po celém světě, pouze s překladem. Mají tak přístup k informacím ze zemí, kde má jejich mateřská stanice CNN pobočku nebo franšizu.

Prémiový předplacený zahraniční zpravodaj. Zde se oba pánové pouští do spekulací a předpokládají, že časem vzniknou specializované tiskové agentury, které budou dodávat redakcím úzce vymezený materiál. Například pouze zprávy z finančních trhů.

Amatérský zahraniční zpravodaj je kdokoli, kdo pro redakci zprostředkuje informace z místa a není povoláním ani praxí novinář. Tuto metodu rozšířila hlavně dostupnost internetu po celém světě.

Zdůvodnění odklonu od schválené teze

Při bližším prozkoumání veřejně dostupných zdrojů jsem nenalezl žádné, které by do větší hloubky exaktně pokrývaly vývoj a formu pořadu Zápisník zahraničních zpravodajů. Většinu informací o jeho dřívější a současné podobě jsem tedy čerpal z výpovědí oslovených respondentů. Postupem času mi také docházelo, že informace zmíněné v teoretické části by se kryly s obsahem praktické části, tedy s obsahem rozhlasového dokumentu. Po konzultaci s vedoucí práce jsem se tedy rozhodl přeorientovat značnou část teoretické části. Zkoumáním historie zahraniční redakce Českého a Československého rozhlasu jsem nabyl potřebný vědomostní rámec o událostech a osobách, které formovaly nejen tehdejší redakci mezinárodního života, ale celý Rozhlas. Tyto znalosti byly klíčové pro zpracovávání materiálů do podoby dokumentu. Věřím, že pro čtenáře této práce bude obsah kapitoly Historie zahraniční rozhlasové redakce od Radiojournalu po Radiožurnál dobrým uvedením do událostí a reálií tehdejších dní a že blíže představí některé v dokumentu zmíněné osoby. Nicméně doufám, že dokument jako takový bude pro posluchače stravitelný jako celek, bez nutnosti dohledávání dalších informací, jak po něm požaduje Stanley Field.

Kapitola Specifika rozhlasové práce mi při tvorbě dokumentu pomohla uvědomit si základní požadavky pro audio tvorbu a pro rozhlasovou tvorbu.

Kapitola Vymezení žánru mi pomohla uchopit rozhlasový dokument a úskalí při jeho tvorbě. Ačkoli do konce života nebudu schopen vysvětlit rozdíl mezi pásmem, feature a rozhlasovým dokumentem, naučil jsem se v ní, jaké formy má mít a co doprovází jeho tvorbu. Nápomocné byly také zjištění ohledně vedení rozhovoru a získávání informací od respondentů. Kapitola mi pomohla také při konečné kompletaci všech nasbíraných materiálů.

V neposlední řadě mi psaní kapitoly Specifika práce zahraničního zpravodaje ukázalo, jaká jsou úskalí tohoto pomalu se vytrácejícího novinářského postu a jak současná doba ovlivňuje informace, které zahraniční zpravodajové posílají zpět do své domovské země.

Závěr

Při tvorbě rozhlasového dokumentu a všech příspěvků určených pouze pro zvuková média je důležité myslet na lineárnost a celistvost díla. Posluchači často při vnímání rozhlasových formátů vykonávají jinou činnost, je tak třeba při tvorbě volit jednoduché a krátké věty. Posluchačovu pozornost můžeme u mluveného slova přilákat změnou intonace, důrazem na vybraných slovech nebo melodií hlasu.

Při tvorbě rozhlasového dokumentu je třeba si nejdříve pevně určit téma a zjistit si dostupnost všech zdrojů a možných respondentů. Neméně důležitou stránkou je příprava na nahrávání respondentů, ať už se jedná o samotnou rešerši k otázkám, nebo hledáním vhodného místa pro nahrávání. V nepolední řadě je třeba u tvorby dokumentu dbát na finální střih a zvážit všechny možné postupy kompletace a kompozice, v závislosti na zvoleném tématu a cílové skupině posluchačů.

Od 3. září roku 1923 vysílal Radiojournal a dodnes vysílá Český rozhlas informace ze zahraničí. Redakce mezinárodního života se napříč dějinami Rozhlasu ukázala být jako jedna z klíčových. Její redaktoři byli svědky světových událostí, ale i změn, které formovaly domácí scénu. Ať už se jedná o prvního zahraničního zpravodaje Františka Gela, který pokrýval Norimberské procesy s nacisty po druhé světové válce, nebo o Věru Šťovíčkovou-Heroldovou, která pomáhala tvořit vysílání při okupaci 21. srpna 1968. Novináři z Redakce mezinárodního života patřili až do normalizace ke špičce ve svém oboru. Dokazují to i autentické reportáže z války ve Vietnamu, přistání člověka na Měsíci nebo jen způsob vedení celé redakce a invence nových pořadů. I v takové redakci se ale našlo několik komunistických kádrů, kteří se v průběhu normalizace dostali k vedoucím pozicím v Československém rozhlase. Po sametové revoluci je to ale opět část zahraniční redakce z období pražského jara, která tvoří nové demokratické standardy pro zahraniční zpravodajství, jako například Karel Kyncl.

Ačkoli je držení postu zahraničních zpravodajů do zahraničí na ústupu, média si díky světu propojeného internetem stále najdou formy, jak přímo referovat o událostech mimo svou zemi. Zahraniční zpravodajové tak musejí hledat nové formy a způsoby získávání informací pro svá domovská média. V moderní době tak přibývá k úloze zprostředkovatele i gatekeeping informací, společně s dodáváním potřebného backgroundu.

Použitá literatura

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

BUBLÍK, Vojtěch. *Od námětu k vysílání*. 2012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Maršík, Josef.

DVOŘÁKOVÁ, Ilona. *Rozhlasový dokument jako specifický formát na pomezí literatury, divadla, hudby a zvukového umění* [online]. Brno, 2013 [cit. 2021-04-26]. Available from: <https://theses.cz/id/58kfjt/>. Master's thesis. Masaryk University, Faculty of Arts. Thesis supervisor Mgr. Viktor Pantůček, Ph.D.

HANÁČKOVÁ, Andrea. *Český rozhlasový dokument a feature v letech 1990-2005: Poetika žánrů*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2010. ISBN 978-80-86928-79-1

HEROLDOVÁ-ŠTŮVÍČKOVÁ, Věra. *Po světě s mikrofonem*. Praha: Radioservis, 2009. Osudy Radioservis. ISBN 978-80-86212-59-3.

HUBIČKA, Mgr. Jiří. Karel Hrabal. *Svět rozhlasu: Bulletin o rozhlasové práci* [online]. 2011(25), 120 [cit. 2021-4-12]. Dostupné z: <https://informace.rozhlas.cz/sites/default/files/documents/02435177.pdf>

JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9.

JEŠUTOVÁ, Eva a NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Normalizace v Československém rozhlase*. Praha: Ústav pro soudové dějiny AV ČR, 1998.

JEŠUTOVÁ, Eva a NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Československý rozhlas na cestě k demokracii: od perestrojky ke svobodným volbám*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2002. 58 s. Studijní materiály Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR.

KŘENOVÁ, Kateřina. *Novinářská osobnost Františka Gela*. Praha, 2010. Rigorózní práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce doc. PhDr. Barbara Kopplöva, CSc

LÁBOVÁ, Alena a Barbora OSVALDOVÁ. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0248-2.

MARŠÍK, Josef, Zbyněk ČERNÍK, Roman STUPKA a Jitka ŠKÁPÍKOVÁ. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999. ISBN 80-238-5619-7.

MUSIL, Jakub. *Současný rozhlasový dokument se zvláštním zřetelem k cyklu Příběhy 20.století*. 2016. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Maršík, Josef.

NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Cenzura v Českém/Československém rozhlase do roku 1993. Svět rozhlasu: Bulletin o rozhlasové práci* [online]. 2018(39-40), 180 [cit. 2021-4-15]. Dostupné z: *Cenzura v Českém/Československém rozhlase do roku 1993*

OSVALDOVÁ, Barbora a Jan HALADA. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-76-1.

PACOVSKÝ, Jaroslav. *Na vlnách rozhlasu: (1923-1993)*. Praha: Český rozhlas, 1993.

BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Českého rozhlasu*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, [1993].

PETRÁNEK, Jan. *Na co jsem si ještě vzpomněl: privátní encefalogram našeho tak málo lidského XX. století*. Praha: Radioservis ve spolupráci s Českým rozhlasem, 2014. Osudy Radioservis. ISBN 978-80-87530-44-3

POKORNÝ, Milan. *Karel Kyncl: život jako román*. Praha: Radioservis, 2005. ISBN 80-86212-42-4.

POKORNÝ, Milan. *Zápisník zahraničních zpravodajů: reportážní črty a fejetony z let 1996 a 1997*. Praha: Radioservis, 1998. ISBN 80-902198-9-6.

Rozhlasová ročenka: za období od 1. ledna 1938 do 15. března 1939. [Praha]: Český rozhlas, [1939].

RUSS-MOHL, Stephan. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Přeložil Hana BAKIČOVÁ. Praha: Grada, 2005. ISBN 8024701588.

Internetové zdroje:

BUMBÁLKOVÁ, Blanka. Nové tváře v Berlíně, Moskvě a Varšavě. Český rozhlas mění zahraniční zpravodaje. *I Rozhlas* [online]. 26. 6. 2019 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/cesky-rozhlas-berlin-moskva-varsava-zahranicni-zpravodajove_1906261932_dok

Černobylská katastrofa. *MujRozhlas* [online]. [cit. 2021-4-4]. Dostupné z: <https://www.mujirozhlas.cz/dejiny-do-usi/1986-cernobylska-katastrofa>

ČERNÝ, Tomáš. Reportáže Karla Kyncla o smrti J.F.Kennedyho - 1963. *Český rozhlas* [online]. 23. 2013 [cit. 2021-2-28]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/reportaze-karla-kyncla-o-smrti-jfkennedyho-1963-7984173>

HERTL, David. Když ztichl socialistický hlas pravdy... Stanice Vltava plnila po srpnu 1968 éter propagandou. *Český rozhlas: Archiv Plus* [online]. 23. 2019 [cit. 2021-3-20]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/kdyz-ztichl-socialisticky-hlas-pravdy-stance-vltava-plnila-po-srpnu-1968-eter-6512511>

HERTL, David. „Zde Washington, Hlas Ameriky,“ ozvalo se poprvé 24. února 1942. *Český rozhlas* [online]. 26. 2021 [cit. 2021-3-27]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/zde-washington-hlas-ameriky-ozvalo-se-poprve-24-unora-1942-7775223>

HLAVATÝ, Pavel. Milan Weiner – muž, který se poučil ze svého komunismu. *Český rozhlas: Portréty* [online]. 6. 2014 [cit. 2021-3-20]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/milan-weiner-muz-ktery-se-poucil-ze-sveho-komunismu-6541788>

CHMEL DENČEVOVÁ, Ivana. Jak chránilo Československo své občany při havárii Černobylu? Zatajováním a propagandou. *Český rozhlas: Jak to bylo doopravdy* [online]. 30. 2018 [cit. 2021-4-4]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/jak-chranilo-ceskoslovensko-sve-obcany-pri-havarii-cernobylu-zatajovanim-a-7192526>

Internetová jazyková příručka [online] (2008–2021). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Cit. 26. 4. 2021. < <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=891/> >.

JANEČKOVÁ, Bronislava. Písníčky s telefonem - 1968. *Český rozhlas* [online]. 6. 2013 [cit. 2021-2-27]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/pisnicky-s-telefonem-1968-7984728>

JÍRŮ, Jaroslav. Vzpomínky na Milana Weinerja. *Svět rozhlasu* [online]. Praha, 2004 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://informace.rozhlas.cz/sites/default/files/documents/02181020.pdf>

KINDLOVÁ, Veronika. Normalizace 24 hodin denně? To byla rozhlasová stanice Hvězda. *Český rozhlas: Archiv Plus* [online]. 11. 9. 2020 [cit. 2021-4-10]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/normalizace-24-hodin-denne-byla-rozhlasova-stance-hvezda-7671780>

KINDLOVÁ, Veronika a Věra LUPTÁKOVÁ. 70 let Izraele, ale taky 40 let československé nenávisti. Na

prání Stalina. *Český rozhlas: Archiv Plus* [online]. 2018, 11. 2018 [cit. 2021-3-4]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/70-let-izraele-ale-taky-40-let-ceskoslovenske-nenavisti-na-prani-stalina-7204540>

Kodex Českého rozhlasu schválený Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky usnesením č. 1368 ze dne 5. 11. 2004, [online]. [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: <https://rada.rozhlas.cz/kodex-ceskeho-rozhlasu-7722382>

Konec Vietnamské války. *Příběh rozhlasu* [online]. [cit. 2021-4-4]. Dostupné z: <https://www.mujirozhlas.cz/dejiny-do-usi/1975-konec-vietnamske-valky>

Making a radio documentary: The trick is telling the story. *Radiotelevisione Italiana Spa* [online]. Řím [cit. 2021-3-1]. Dostupné z: <http://www.rai.it/dl/siti/html/Making-a-radio-documentary-The-trick-is-telling-the-story-e54be308-50ff-474c-b8b0-6f6c92445ca3.html>

Máme kosmonauta. *MujRozhlas* [online]. [cit. 2021-4-4]. Dostupné z: <https://www.mujirozhlas.cz/dejiny-do-usi/1978-mame-kosmonauta>

O pořadu Portréty. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2021-2-26]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/portrety-6504266/o-poradu>

O pořadu Příběhy slavných značek. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2021-2-26]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/pribehy-slavnych-znacek-7748913/o-poradu>

ROŽÁNEK, Filip. Vysílání rozhlasu 21. srpna 1968 – noc a ráno. *Český rozhlas* [online]. 18. 2018 [cit. 2021-3-20]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/vysilani-rozhlasu-21-srpna-1968-noc-a-rano-7965295>

RŮŽIČKA, Daniel. *Cenzura: Úřad pro tisk a informace*. Totalita.cz [online]. [cit. 2021-3-22]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/cenzura_04.php

SKALICKÝ, Jaroslav. František Gel se narodil před 115 lety. Z Norimberského procesu poslal do Československa 800 zpráv. *IRozhlas* [online]. 18. 9. 2016 [cit. 2021-3-30]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/frantisek-gel-se-narodil-pred-115-lety-z-norimberskeho-procesu-poslal-do-ceskoslovenska-800-zprav_201609181601_dpihova

Svět u mikrofonu. *Příběh rozhlasu* [online]. 2013 [cit. 2021-3-2]. Dostupné z: http://www.pribehrozhlasu.cz/tenkrat-v-rozhlase/1965/1965_3

TEJKAL, Karel. Jak na nás vybařlo jaro. To pražské. *Vital* [online]. 3. 6. 2018 [cit. 2021-3-20]. Dostupné z: <https://vitalplus.org/jak-na-nas-vybařlo-jaro-to-prazske/>

Zákon č. 84/1968 Sb. ze dne 26. června 1968, kterým se mění zákon č. 81/1966 Sb. o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích. In: . ročník 1968, 84/1968 Sb. Dostupné také z: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceskoslovenska-televize/1968-1969/1968/zruseni-cenzury-narodnim-shromazdenim/>

Zemětřesení v Peru. *Příběh rozhlasu* [online]. [cit. 2021-4-4]. Dostupné z: http://www.pribehrozhlasu.cz/tenkrat-v-rozhlase/1970/1970_2

Odborné články:

SCHULZ, John. National Security Affairs Reporting: London foreign correspondents in the age of global media. *Encyclopedia of International Media and Communications* [online]. Elsevier, 2003, **13**(5-6), 191-203 [cit. 2021-3-23]. ISBN 9780123876706. ISSN 1461-670X. Dostupné z: doi:10.1016/B0-12-387670-2/00189-8

WHICH FUTURE FOR FOREIGN CORRESPONDENCE?: London foreign correspondents in the age of global media. *Journalism Studies* [online]. 2012, 22. 3. 2021, **13**(5-6), 847-856 [cit. 2021-3-23]. ISSN 1461-670X. Dostupné z: doi:10.1080/1461670X.2012.664352.

WILLNAT, Lars a David WEAVER. Through their Eyes. *Journalism* [online]. 2003, 4(4), 403-422 [cit. 2021-4-5]. ISSN 1464-8849. Dostupné z: doi:10.1177/14648849030044001,

Teze bakalářské práce

SCHVALENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze praktické BAKALÁŘSKÉ diplomové práce									
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:									
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Klečka Jiří	Razítko podatelny: <table border="1"> <tr> <td colspan="2"> Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd </td> </tr> <tr> <td>Došlo dne:</td> <td>- 1 -10- 2020 -1-</td> </tr> <tr> <td>Čj:</td> <td>597 Příloh:</td> </tr> <tr> <td>Přidělena:</td> <td></td> </tr> </table>	Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd		Došlo dne:	- 1 -10- 2020 -1-	Čj:	597 Příloh:	Přidělena:	
Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd									
Došlo dne:		- 1 -10- 2020 -1-							
Čj:	597 Příloh:								
Přidělena:									
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2018/2019									
Studijní obor/forma studia: Žurnalistika/bakalářská									
Název praktické a teoretické části bakalářské práce v češtině: Zápisník zahraničního zpravodaje v Českém rozhlasu. Dokument									
Název praktické a teoretické části bakalářské práce v angličtině: Zápisník zahraničního zpravodaje in Czech radio. Documentary									
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013): (diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí) 2019/2020									
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): (fotokniha, televizní/rozhlasový dokument, esej, soubor textů etc.) Práce se zabývá rozborem pořadu Zápisník zahraničního zpravodaje, který Český rozhlas vysílá od roku 1955, je vysílán každý týden v neděli dopoledne a skládá se z krátkých reportáží nebo črt, pojednávajících o situaci v zemi, ve které se reportér se nachází. Na základě srovnání vývoje pořadu se pokusím v praktické části sestavit dokument pokrývající změny ve formě a obsahu pořadu a jeho složek. Součástí dokumentu bude i rozhovor s bývalými a současnými redaktory a moderátory pořadu.									
Předpokládaná struktura teoretické práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): <ol style="list-style-type: none"> 1. Zápisník zahraničního zpravodaje <ol style="list-style-type: none"> 1.1 Historie pořadu Zápisník zahraničního zpravodaje 1.2 Obsah pořadu 1.3 Formát pořadu 1.4 Formát příspěvků 2. Publicistické rozhovory <ol style="list-style-type: none"> 2.1 S moderátorem Vladimírem Krocem a 2.2 S bývalým zpravodajem Jiřím Hoškem 3. Specifika rozhlasového dokumentu 4. Seznámení s formátem črta 5. Komparace obdobných pořadů zahraničních veřejnoprávních stanic 6. Studie vypracování črt do pořadu 7. Metodologie 8. Rozbor praktické části 									
Druh praktické práce/předpokládaná podoba: Rozhlasový dokument									
Vymezení zpracovávaného materiálu: 1955, 1960, 1968, 1970, 1980, 1989, 1990, 1993, 2000, 2010, 2020									
Postup (metodologie v teoretické části a technika v praktické části práce) při zpracování materiálu: Pozorování a explanace historického vývoje pořadu, komparace s obdobnými formáty v ČR a jiných médiích, analýza práce zahraničního reportéra a jeho vlivu na podobu výstupu, syntéza poznatků, které budou následně použity při vyhotovení praktické části. Analýza práce moderátora pořadu.									

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

RADA ČESKÉHO ROZHLASU. Výroční zpráva o hospodaření Českého rozhlasu za rok 2019: textová část [online]. In: . Praha, 2020, s. 33]. Dostupné z: <https://rada.rozhlas.cz/vyrocní-zprava-rady-cro-o-hospodareni-ceskeho-rozhlasu-za-rok-2019-8264964>

- Základní informace o fungování rozhlasu za rok 2019 nutné k pochopení celkového programového rozpoložení rádia.

DANNENBERG, Georg. *Dokumentární práce v rozhlase, rozhlasový dokument*. Žurnalistické žánry znázorňující lidskou osobnost v rozhlase. Zliterárnění vysílání v rozhlase. Praha: Český rozhlas

- Definice rozhlasového dokumentu a přiblížení jeho specifík.

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 2., upravené a doplněné vydání. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-0553-3.

- Historie rozhlasu a jeho fungování, počátky rozhlasového vysílání na našem území. Zasazení Rozhlasu do počátků audiovizuálních medií na našem území

Ročenka Českého rozhlasu. 2019, Dostupné z: <https://informace.rozhlas.cz/rocenky-ceskeho-rozhlasu-7738227>

- Přiblížení projektů a fungování rozhlasu za rok 2019 se specifickými tématy a událostmi které Český rozhlas v průběhu roku hostoval

Bech-Karlsen, Jo. 1991. *Být přítom: Reportáž jako metoda a žánr*. Oslo: Universitetsforlaget. ISBN 82-71-47-094-9

- Definice pojmu reportáž, specifika reportérské práce a nutné znalosti a dovednosti ke tvorbě rozhlasové reportáže včetně užití *akusticko-auditivní* principu.

JEŠUTOVÁ, Eva. *99 významných tvůrců rozhlasových dokumentů*. Praha: Radioservis, 2013. ISBN 978-80-87530-31-3.

- Specifika rozhlasového dokumentu a jeho tvorby, výčet nejdůležitějších tvůrců rozhlasového dokumentu a seznámení s jejich díly.

HANÁČKOVÁ, Andrea. *Český rozhlasový dokument a feature v letech 1990-2005: Poetika žánrů*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2010. ISBN 978-80-86928-79-1.

- Specifika rozhlasového dokumentu a jeho tvorby. Seznámení s rozhlasovými žánry a s jejich genezí.

ŠAMLA, Jiří. *Veselý mikrofon: Příběhy kolem mikrofonu a zážitky z rozhlasových studií i od domácích přijímačů*. Praha: Orbis, 1941. Veselá mysl.

- Definice znalostí a dovedností potřebných k práci v rozhlasovém prostředí uvedená na příkladech z historie fungování Českého rozhlasu

JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Praha: Český rozhlas, 2003. ISBN 80-86762-00-9.

- Dějiny fungování Českého rozhlasu, geneze pořadu Zápisník zahraničních zpravodajů a historické události formující současnou podobu Českého rozhlasu

HOŠEK, Jiří. *Jiná Británie*. V Praze: Radioservis, 2018. ISBN 978-80-87530-94-8.

- Přiblížení práce zahraničního reportéra na praktickém případě sepsaných reportáží a textů při jeho zpravodajském pobytu v Německu

HOŠEK, Jiří. *Německo v přímém přenosu: naši sousedé včera a dnes*. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-511-1.

- Přiblížení práce zahraničního reportéra na praktickém případě sepsaných reportáží a textů při jeho zpravodajském pobytu ve Velké Británii

JANURA, František. *Vesele i vážně od rozhlasu k televizi: Lidé kolem mikrofonu a televizní kamery*. Praha: Orbis, 1956.

- Specifika práce v rozhlasovém prostředí na praktických příkladech z rozhlasového prostředí. Určení dobových reálií v Rozhlasu z poloviny 50. let 20. století

HALADA, Jan a Barbora OSVALDOVÁ, ed. *Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3752-5.

- Definice pojmů a teorie žurnalistické práce a forem novinářských prací

Osvaldová, Babora et al. 2011. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum. Osvaldová, Babora et al. 2011. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2348-1

- Definice pojmů a teorie žurnalistické práce a forem novinářských prací

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

JIRÍČEK, Lukáš. {Československý rozhlas v období normalizace} Ústí nad Labem, 2019 Diplomová práce. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Filozofická fakulta. Vedoucí práce doc. Mgr. Martin Veselý.

Ph.D..DOLEJŠOVÁ, Kristýna. {Rozdíly ve vysílání veřejnoprávní a komerční rozhlasové stanice} Hradec Králové. 2016 Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Iona Dvořáková.

KRAWIECOVÁ, Nela. Podcast jako etablovaný se žánr Českého rozhlasu. Brno, 2019 Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Jan Boček.

SEDLÁČKOVÁ, Anna. {Zahraniční zpravodajství jako životní styl (série rozhovorů s českými zahraničními zpravodaji)} Brno, 2010 Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Ing. Rudolf Burgr, Ph.D..

SCHWARZOVÁ, Klára. {Rozdíly v reportážích České televize referujících o Číně po výměně zahraničních zpravodajů} Olomouc, 2017 Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta. Vedoucí práce Bc. Martin Lavička

M.A. MUSIL, Jakub. {Současný rozhlasový dokument se zvláštním zřetelům k cyklu Příběhy 20. století.} Praha 2016 Bakalářská práce. Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze

HAVLÍKOVÁ, Kateřina. {Mediální obraz subsaharské Afriky v českých médiích v letech 2000 až 2015}. Hradec Králové, 2017. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Jan Prouza, Ph.D.

Datum / Podpis studenta/ky

24.9.2020

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce

Jana Gulda

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU. A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO OBORU.